

TYTÖT TALOILLA
- NÄKÖKULMIA SUKUPUOLISENSITIIVISEEN TYTTÖTYÖHÖN
NUORISOTALOILLA

Heli Lehto ja Eeva Lauri
Opinnäytetyö
Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön
koulutusohjelma (210 op)
04/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijät Heli Lehto ja Eeva Lauri	
Työn nimi Työtöt taloilla - näkökulmia sukupuolisensitiiviseen tyttötyöhön nuorisotaloilla	
Työn ohjaajat Tarja Nyman ja Ulpu Pääkkönen	Sivumäärä 65
Tiivistelmä Tämä opinnäytetyö tehtiin Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskukselle tarkoituksena selvittää tämän hetkistä tyttötyön tilannetta helsinkiläisillä nuorisotaloilla. Helsingin alueen nuorisotyössä ohjatut tyttöryhmät ovat viime aikoina vähentyneet, joten aiheen tutkimiselle katsottiin olevan tarvetta. Saatuja näkökulmia voidaan käyttää sukupuolisensitiivisen nuorisotyön kehittämiseen. Tutkimuskysymykset joihin haettiin vastausta olivat: Millainen on tyttöjen rooli talotoiminnassa? Millaista toimintaa tytöille järjestetään? Miten tytöt otetaan huomioon käytössä olevassa tilassa? Miten ohjaajat toteuttavat työssään sukupuolisensitiivistä työtötettä? Aineistonkeruumenetelmät, joita käytettiin, olivat havainnointi ja haastattelut. Havainnoinnin pohjana käytettiin tyttötyön havainnointitaulukkoa, joka luotiin nuorisoasiainkeskuksessa käytössä olevaa Nuorisotyön auditointi- ja itsearviointimallia mukaillen. Taulukko koostui viidestä tutkimuskysymyksestä ja niiden tasokuvauksista. Aineisto kerättiin viideltä eri nuorisotalolta, Haagasta, Malmilta, Ala-Malmin toimipisteestä, Kallahdesta ja Merirastista. Taloilla havainnoimalla ja haastattelemalla kerätty tieto koostettiin raporteiksi ja käytiin läpi nuorisotalojen työntekijöiden kanssa. Aineistoa olivat myös näistä palavereista tehdyt kokousmuistiot. Tulokseksi saatiin, että tytöt ovat useimmilla taloilla vähemmistönä. He tulevat talolle yleensä kavereiden kanssa. Tytöt viettävät talolla aikaa usein jutellen keskenään tai pelaillen konsolipelejä. Pelkästään tytöille suunnattua toimintaa ei löydy kaikilta nuorisotaloilta. Osa talolla käyvistä tytöistä toimii vastuutehtävissä, kuten "nutakummeina", apuohjaajina tai tapahtumien järjestäjinä. Esimerkkejä tyttötyön toteuttamisesta ovat tyttöjen leirit, tyttöjen illat, pienryhmät, sekä oman tilan osoittaminen talolla tyttöjen käyttöön. Tyttöjen ideoiden ja toiveiden kuuleminen tapahtuu talokokousten yhteydessä, joita pidetään säännöllisesti.	
Asiasanat nuorisotyö, sukupuolisensitiivisyys, tyttötyö, tytöt, nuorisotilat, arviointi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Authors Heli Lehto and Eeva Lauri	
Title Girls at youth centers- aspects of gender sensitive extracurricular work with girls	
Tutors Tarja Nyman and Ulpu Pääkkönen	Number of pages 65
Abstract This thesis was made for the Youth department of Helsinki. Its purpose was to find out what the situation of extracurricular work with girls is at the youth centers in Helsinki. The Youth department of Helsinki uses our standpoints to develop their gender sensitive extracurricular work with girls. The main subjects of the study were: What does the youth centers have to offer to girls? What kind of a role do the girls have there? What activities are offered to them? And finally, are the youth leaders being gender sensitive with girls? The methods that were used in gathering the material were observing and interviewing. The operation mode created on the basis of our study is a tool for the modification of youth audition and self-evaluation and was named as observation table. Each question contains four steps, and the steps have their own criteria to meet. This observation table was tested when visiting five different youth centers in Helsinki and gathering the material. These observed and interviewed things were reported and afterwards these reports were processed with the working communities of the youth centers. The results that were found, were that the girls are a minority using the youth center services compared to boys. Girls normally come to the centers with their friends. They often spend their time chatting together and playing videogames. Not every center has separate activities for girls. Some of the girls are interested in tasks like tutoring or organizing events to others. Examples of extracurricular work with girls are girl camps, girls evenings, small girl groups and own areas or rooms for girls in the youth center. Girls' ideas and wishes are usually heard in the "house meetings", which are being kept regularly.	
Keywords youth work, gender sensitivity, extracurricular work with girls, girls, youth centers, evaluation	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	5
2 TUTKIMUSKOhteena NUORISOTALOJEN TYTTÖTYÖ.....	8
2.1. Suomalaisen nuorisotyön historia	8
2.2. Kohderyhmän kuvaus	10
2.3. Tutkimuksen keskiössä tämän ajan tytöt.....	14
2.4. Aiempia tutkimuksia	18
3 TIETOPERUSTAA SUKUPUOLISENSITIIVISEN TYTTÖTYÖN TUTKIMISEKSI NUORISOTALOILLA.....	20
3.1. Sukupuolen määrittelyä.....	21
3.2. Sukupuolisensitiivisyys.....	22
3.3. Sukupuolineutraalisuus	24
3.4. Erilaisia tyttötyön muotoja	26
4 MENETELMÄLLISET RATKAISUT OPINNÄYTETYÖSSÄ.....	28
4.1. Laadullinen tutkimus	28
4.2. Nuorisoasiankeskuksen auditointi- ja itsearviointimallin esittely.....	29
4.3. Selvitys havainnointitaulukon sisällöstä ja sen käytöstä.....	32
4.4. Tutkimuslupa ja menetelmällisten ratkaisujen perusteluja.....	36
5 HAVAINTOJA TYTTÖTYÖSTÄ.....	38
5.1. Tyttötyön tilanne nuorisotaloilla	38
5.2. Näkökulmia nuorisotalojen sukupuolisensitiiviseen tyttötyöhön	45
6 POHDINTAA	47
6.1. Havainnoinnista nousseita ajatuksia	47
6.2. Työn arviointia.....	51
LÄHTEET	54
LIITE 1: Tyttötyön havainnointitaulukko	60
LIITE 2: Haastattelukysymykset	61

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella tyttötyön tilannetta Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen toteuttamassa nuorisotyössä. Tutkimuksemme on siis vahvasti työelämälähtöinen. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa nuorisoasiainkeskukselle tietoa tämän hetkisestä tyttötyöstä ja siihen liittyvistä näkökulmista. Tavoitteenamme on selvittää, miten tyttötyötä nuorisotaloilla toteutetaan ja miten tytöt on talolla huomioitu.

Haemme tutkimuksellamme vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Millainen on tyttöjen rooli talotoiminnassa? Minkälaista toimintaa tytöille järjestetään? Miten tytöt otetaan huomioon käytössä olevassa tilassa? Miten ohjaajat toteuttavat työssään sukupuolisensitiivistä työtettä? Toivomme, että työn myötä meille selviää ohjaajien kokemia mahdollisia esteitä tyttötyön tekemiselle, ja toisaalta minkälaisia tyttötyön muotoja nuorisotaloilla on koettu toimiviksi.

Idea tämän opinnäytetyön tekemisestä sai alkunsa keväällä 2009 Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen tyttötyöryhmän tapaamisessa, jota ohjasi suunnittelija Päivi Anunti. Opinnäytetyöparista Eeva osallistui tyttötyöryhmän tapaamiseen, sillä hän teki parhaillaan suuntautumisopintojen työoppimista ja projektia Pitäjänmäen nuorisotalolla, jossa toimi tyttöryhmän ohjaajana. Projektin tuotoksena tehtiin yhteistyössä Päivi Anuntin kanssa Tyttötyökirjanen, johon koottiin hyväksi havaitut menetelmät ja kerättiin vinkkejä tyttöryhmän ohjaamiseen.

Tapaamisen jälkeen Eeva kertoi kiinnostuksestaan tehdä opinnäytetyönsä samaisesta aiheesta ja kysyi olisiko pienimuotoiselle tutkimukselle tarvetta nuorisoasiainkeskuksessa. Päivi kertoi, että viime tutkimuksesta oli jo vierähtänyt aikaa, joten aihe opinnäytetyölle löytyisi kyllä. Hän lupautui työlle työelämäohjaajaksi ja seuraavassa tapaamisessa, jossa aihetta rajattiin, huomattiin että siinä riittäisi työtä kahdellekin opiskelijalle. Koska Eeva tiesi Helin olevan myös kiinnostunut tyttötyö-

aiheesta ja olevan opinnäytetyötä vaille, hän ehdotti tälle yhteistyötä. Heli lähti mielellään mukaan ja varsinainen työskentely käynnistyi elokuussa 2009.

Päivi Anunti työskentelee nuorisoasiainkeskuksessa suunnittelijana. Hänen päätoimenkuvaansa kuuluu osallisuus- ja demokratiahankkeet. Esimerkkinä on pääkaupunkiseudun Nuorten Ääni toimitus NÄT, jossa nuorilla on mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun median keinoin, eli tekemällä muun muassa televisio-ohjelmia ja lehtikirjoituksia. Sörnäisissä toimintakeskus Hapessa toimivan Osallisuuskeskus Avaran muodostavat Nuorten Ääni toimituksen lisäksi nuorten oma vertaisvalistusohjelma Skarppi sekä erilaiset nuorten ideoista lähteneet koulutukset nuorille ja nuorten kanssa työskenteleville. Päivi Anunti on omalla työllään vaikuttanut sukupuolisensitiivisen työn kehittämiseen ja sen omaksumiseen osaksi nuorisotyötä. Hän on ollut mukana perustamassa Tyttöjen Taloa Helsinkiin. Tyttöryhmien ohjaajille tarkoitetun tyttötyööringin lisäksi hän on tarvittaessa pitänyt työnohjauksellisiakin tapaamisia ohjaajille.

Ennen aineiston keräämistä aloitimme suunnittelutyöt ja perehdyimme tyttötyö-aiheeseen lukemalla aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja keskustelemalla aiheesta sekä Päivi Anuntin kanssa että keskenämme. Työn alkuvaiheessa hankkiessamme kirjallisuudesta pohjatietoja syvennyimme pohtimaan myös omia ammatillisia arvojamme. Kirjasimme oppimispäiväkirjaluontoisesti ylös pohdintoja tyttötyöstä ja ajatuksia tutkimuksen teosta. Tapaamisissa vahvistimme huomioitamme keskustelemalla aiheesta yhdessä. Hän perehdytti meidät myös nuorisoasiainkeskuksen auditointimalliin ja antoi käytännön vinkkejä sen toteuttamiseen.

Sukupuolittuneet odotukset, arvostukset ja yhteiskunnan valtarakenteet vaikuttavat esimerkiksi siihen, että tytöt ovat nuorisotyössä usein vähemmän näkyvässä asemassa kuin pojat. Nuorisotyötä on myös kritisoitu siitä, että se toimii sukupuolineutraalisti ja sitä itse asiassa toteutetaan poikien ehdoilla ja heidän parissaan. (Honkasalo & Souto 2007, 123.) Paumon (2009, 22) tasa-arvoselvityksen mukaan helsinkiläisillä nuorisotaloilla

käykin poikia enemmän kuin tyttöjä. Tasa-arvoisen aseman saavuttamiseksi nuorisotaloilla tulisi tehdä tyttötyötä.

Nuorisoasiainkeskus aloitti naistietoisen ja sukupuolisensitiivisen tyttötyön tekemisen vuonna 1999 (Helsingin nuorisoasiankeskus 2010). Nuorisoasiainkeskuksella on tarvetta tutkimukselle muun muassa siksi, että tyttöryhmien määrä Helsingin nuorisotaloilla on viime aikoina vähentynyt huomattavasti. Opinnäytetyössämme tiedon lähteinä toimivat taloilla työskentelevät nuorisotyöntekijät, nuorisotaloilla kävijät, eli nuoret, sekä nuorisotalot fyysisenä ympäristönä. Tyttötyön toteutuksen kannalta oleellisimpia toimijoita ovat nuorisotyöntekijät. Tarkoituksenamme on tuottaa tutkimuskohteille tietoa heidän toiminnastaan, ja näin luoda lähtökohta toiminnan tarkastelulle ja mahdolliselle kehittämiselle. Itsessään jo tiedon kerääminen kehittämistyötä varten ja asioiden yhdessä pohtiminen tuovat tunnettavuutta tyttötyölle ja antavat sille merkityksen.

Opinnäytetyön tekijöinä tavoitteenamme on perehtyä yhteisöpedagogille ajankohtaiseen ja keskeiseen aihealueeseen. Koemme, että opinnäytetyömme kehittää omaa ammatillisuuttamme nuorisotyön osalta. Avoimiin taloihin tutustuminen antaa paljon erilaisia esimerkkejä talotoiminnan käytännön järjestelyistä, erilaisista toimintaympäristöistä ja työtavoista. Lisäksi opinnäytetyömme aihe lisää omaa ammatillisuuttamme sukupuolisensitiivisestä työstä. Tyttöjen haastatteleminen ja nuorisotalojen havainnoiminen tuo opinnäytetyömme aiheeseen konkreettisen tarttumapinnan ja tietoa sen ajankohtaisesta tilanteesta.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen kohderyhmänä ovat ensisijaisesti 13-18-vuotiaat nuoret, mutta toimintaa järjestetään myös varhaisnuorille, eli 10-12 -vuotiaille. Nuorisoasiainkeskuksella on yli 400 työntekijää, joista yli puolet on nuoriso-ohjaajia. Nuorisoasiainkeskuksen toimintamuodot ovat alueellinen nuorisotyö, kohdennettu nuorisotyö, kulttuurinen nuorisotyö, sekä nuorten kansalaistoiminta. Nuorisotalojen toiminta kuuluu alueellisen nuorisotyön piiriin ja sitä voidaankin pitää keskeisenä nuorisotyön toimintamuotona. Nuorisotalot, joita on 45, järjestävät avointen taloiltojen

lisäksi harraste- ja kerhotoimintaa, retkiä, leirejä ja erilaisia tapahtumia. Nuorisoasiainkeskuksella on myös erikoistuneempaa harrastetoimintaa tarjoavia tiloja kuten mediapaja Hattutehdas, teatteri- ja tanssitoimintaa tarjoava Narri, sekä Nuorten Luontotalo. Helsingissä nuorisotalot toimivat myös alueen toimintakeskuksina, jossa kokoontuvat erilaiset nuorisojärjestöt ja nuorten omat ryhmät. Nuorisotyötä tehdään taloilla, erityistoimipaikoissa ja projekteissa yhteensä noin 23 miljoonan euron vuosibudjetilla. (Helsingin nuorisoasiainkeskus, 2009.)

2 TUTKIMUSKOHTENA NUORISOTALOJEN TYTTÖTYÖ

Tässä luvussa avaamme nuorisotyön taustaa ja opinnäytetyömme lähtökohtaa. Kerromme mitä tarkoitamme nuorisotyöllä ja siihen liittyvällä avoimella talotoiminnalla. Perehdymme myös aiempiin tutkimuksiin. Ensimmäinen niistä on Johanna Vastarannan tekemä pro gradu -tutkielma Helsingin Tyttöjen Talolta vuodelta 2008. Hän selvitti mitä sukupuolisensitiivisyys on Tyttöjen Talolla ja mitä kaikkea siihen liittyy.

Toinen tutkimus käsittelee tyttötyötä monikulttuurisesta näkökulmasta. Lisäksi kerromme Opetusministeriön teettämästä selvityksestä koskien tasa-arvon toteutumista nuorisotoimialalla. Esittelemme myös opinnäytetyömme kohteena olleet nuorisotalot ja miksi juuri ne valikoituivat työhömmе. Talojen esittelyt perustuvat sekä nuorisoasiainkeskuksen internetsivuihin että opinnäytetyön tekemisen myötä esille tulleisiin tietoihin.

2.1. Suomalaisen nuorisotyön historia

Suomalaisen nuorisotyön juuret voidaan katsoa olevan 1900-luvun alussa, jolloin aiemmin keskiluokalle suunnattu järjestötoiminta tarjottiin kaikille nuorille. Ensimmäiset

nuorisotyötä tekevät järjestöt olivat Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys (NMKY) ja partioliike. Vähitellen, sotien jälkeen, nuorisotyö vakiintui ja sai laajempaa merkitystä. Nuorison sivistämisen ja fyysisen kunnon ylläpitämisen lisäksi kiinnitettiin huomiota kasvun tukemiseen niin fyysisesti kuin henkisesti, sekä mielekkääseen vapaa-ajan viettoon. (Telemäki 1984, 32.)

1970-luvulla tapahtui muutos nuorisotyön pääpainotuksessa. Aikaisemmin nuorisotyö oli keskittynyt nuorten pitämiseen hyveellisessä elämässä, eli nuorisotyöllä pyrittiin vähentämään esimerkiksi rikollisuutta ja alkoholinkäyttöä. 70-lukua aiempien tavoitteiden lisäksi mukaan astui yhteiskunnallinen vaikuttaminen. 80-luvulla tämä merkitys heikkeni ja painotus kohdistui vapaa-ajan toimille. 90-luvulla, laman jälkeen, huomio kohdistui nuorisotyöttömyyteen, jonka johdosta alkoi muun muassa työpajatoiminta. (mt. 9). Nykypäivänä nuorisotyötä tekevät eri toimijat, kuten julkinen sektori, seurakunnat, järjestöt, yhteisöt ja vapaaehtoiset (Kempainen 1999, 37).

Nuorisotyötä ohjaa vuonna 2006 uudistettu nuorisotyölaki. Kuitenkin nuorisotyötä tekeillä organisaatioilla on oikeus itse määrittellä omat tavoitteensa ja mallit miten tavoitteisiin päästään. (Nieminen 2008, 22). Nuorisotyön toimintakenttä on monimuotoinen kokonaisuus. Toimintaa on luokiteltu muun muassa avointen ovien toimintaan, erityisnuorisutyöhön ja työpajatoimintaan. Paikat, joissa toimitaan ovat nuorisotaloja, -tiloja, -kahviloita ja saleja. (Kempainen 1999, 39.) Usein nuorisotalot järjestävät katupartio toimintaa myös eri tapahtumien ja juhlapyhien yhteydessä (mt.67).

Nuorisotyön ydinajatuksukset perustuvat vapaaehtoisuuteen. Verrattuna nuorisotyön omaan historiaan, lähtökohtana on nuorten olojen parantaminen nuorten omalla vapaaehtoisella toiminnalla. Tavoitteena on tarjota sellaista nuorisotyötä, jonka nuoret itse kokevat tarpeelliseksi ja mielekkääksi. Nuoret nähdään vahvana yhteisönä ja vaikuttavana kokonaisuutena. Nuorten kohdalla pyritään edistämään nuorten omaa osallisuutta ja aktiivisuutta. Näihin tavoitteisiin nuorten osalta sisältyy ajatus siitä, että nuorisotyössä on mukana aikuinen. (Nieminen 2008, 34-28.)

2.2. Kohderyhmän kuvaus

Nuorisotalotoiminta

Ensimmäinen kunnallinen nuorisotalo on avattu Helsinkiin vuonna 1957. Silloinen tavoite oli osoittaa nuorille jokin paikka minne mennä ja joka ei ole ulkona kaduilla. Tarkoitus oli tarjota nuorille poliittisesti sitoutumaton ympäristö, jossa voi viettää aikaa kokoontumispaikoissa tai kerhoissa. (Kempainen 1999, 39-40.)

Avoimen talotoiminnan määritelmä on se, että jokin tietty paikka on avoinna tietyinä aikoina jonne nuoret voivat kokoontua. Pääsääntöisesti tätä palvelua tarjoavat julkinen sektori ja seurakunnat. Kuitenkin kenellä tahansa on mahdollisuus järjestää oman organisaation puitteissa avointa toimintaa, kunhan se ei ole mihinkään erityiseen aatteeseen tai vakaumukseen sidottu. Avoimien ovien yhteydessä on yleensä myös kerhotoimintaa, jota nuorisotalo järjestää itse kukin tavallaan. Lisäksi nuorisotaloilla annetaan nuorille itselle mahdollisuus vaikuttaa talon asioihin jonkin järjestäytyneen vaikutuskanavan kautta. Talojen toiminta-aktiivisuus on vaihtelevaa, koska nuorisotalot toimivat itseohjautuvasti. (mt. 42-43.)

Kuntien nuorisotyön palvelut on kirjattu nuorisolakiin (2006, 3.luku, 7 §), mutta jokaisella kunnalla on mahdollisuus itse päättää toiminnan laajuudesta ja siitä miten palvelut toteuttaa. Kuntien nuorisotyöhön kuuluu nuorten kasvun tukeminen ja pedagoginen ohjaus, harrastusmahdollisuuksien ja toimintatilojen järjestäminen, tieto- ja neuvontapalveluja, sekä liikunnallisen, kulttuurisen ja monikulttuurisen toiminnan järjestäminen. Lisäksi voidaan järjestää erilaisia paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin vastaavia toimintamuotoja. (Paumo 2009, 22.)

Vuoden 2009 nuorisobarometrin mukaan nuorisotaloilla on 15-19 -vuotiaiden elämässä

melko suuri merkitys. Kysyttäessä kuinka suuri merkitys nuorisotalojen palveluilla on nuorten elämän ja vapaa-ajanvieton kannalta, 44 prosenttia heistä piti niitä joko erittäin tärkeinä tai melko tärkeinä. Tosin nuorisotalojen palvelut tulivat vasta konserttien, kirjastojen, televisio-ohjelmien, teatterin ja kulttuuri- ja taidetalojen jälkeen. (Myllyniemi 2009, 60-62.)

Opinnäytetyömme kohteeksi valitsimme työpaikkaohjaajan avustuksella viisi nuorisotaloa Helsingistä. Valintaperusteina käytettiin niiden eroavaisuutta sijainnin ja koon suhteen, sekä niiden suhdetta tyttötyöhön tavoitteena saada esiin erilaisia näkökulmia tyttötyöstä. Olimme yhteydessä ensin nuorisotyöyksiköiden toiminnanjohtajiin ja sen jälkeen puhelimitse nuorisotaloihin, joissa ohjaajien kiinnostus lähteä kanssamme yhteistyöhön ratkaisi talon osallistumisen opinnäytetyöhömmme.

Haagan nuorisotalo

Yksi kohteista, joissa keräsimme tutkimusaineistoa, oli Haagan nuorisotalo. Se kuuluu Haaga-Kaarelan nuorisotyöyksikköön, joka sijoittuu Helsingin luoteisosaan Vantaan rajalle. Yksikön toiminta-alueeseen kuuluvat Lassilan, Pohjois- ja Etelä-Haagan, Kivihaan, Kannelmäen, Maununnevan, Hakuninmaan sekä Malminkartanon kaupunginosat. Yksikön alueella asuu noin 4600 10-18 -vuotiasta nuorta. Vieraskielisiä heistä on noin 300. Haagan nuorisotalo sijaitsee osoitteessa Teuvo Pakkalantie 5. Sen perustoiminta on avointa kaikille 9 - 17 -vuotiaille nuorille. Haagan nuorisotalolla 9 - 12 -vuotiaiden toiminta tapahtuu pääsääntöisesti kahden ja viiden välillä, yli 13-vuotiaille kello 18-21, paitsi perjantaisin jolloin talo on auki yhteentoista. Keskiviikkoiltaisin talo on auki vain tytöille. Nuorisotalolla työskentelee kolme nuorisotyöntekijää. Nuorisotalo luokitellaan kooltaan ja kävijämäärältään pieneksi. Talolla on nuorten käytettävissä biljardipöytä, konsoli- ja lautapelejä, liikuntasali ja pingistä. Avoimessa toiminnassa oleskellaan, pelaillaan ja tavataan kavereita. Silloin tällöin järjestetään toimintaa, kuten leirejä, retkiä tai diskoja.

Malmin nuorisotalo

Malmin nuorisotalo on osa Malmi-Pukinmäen nuorisotyöyksikköä, johon kuuluu myös Ala-Malmin toimipiste Filppa, Fallkullan kotieläintila, Pukinmäen nuorisotalo ja Tapanilan nuorisotalo. Malmin nuorisotalo sijaitsee Ylä-Malmin torin läheisyydessä osoitteessa Malminraitti 3. Malmin nuorisotalo on kooltaan keskisuuri. Se on auki 13-17-vuotiaille maanantaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin illalla neljä tuntia ja lisäksi perjantai- ja lauantai-iltaisina kuudesta yhteentoista. Talolla työskentelee neljä nuorisotyöntekijää. Tytöille on oma huone, jossa voi pelata Nintendoa, käydä internetissä tai vain oleskella kavereiden kanssa. Keittiö on käytettävissä ruoanlaittoon ja liikuntasalia voi käyttää monenlaiseen pelailuun. Kädentaitojen huoneessa on mahdollista muun muassa askarrella ja ommella. Talolla on erikoisuutena kellaritiloissa sijaitsevat bändikämpät ja studio, jossa nuoret voivat äänittää musiikkia. Malmin nuorisotalo valikoitui ohjaajien kiinnostuksen ja sen tiedon perustella, että talolla on toiminut tyttöryhmiä. Se oli myös ensimmäisiä taloja Helsingissä, jossa on tytöille tarkoitettu oma huone.

Ala-Malmin toimipiste Filppa

Nuorisotalo kuuluu Malmi-Pukinmäen nuorisotyöyksikköön, johon kuuluu Malmin ja Tapanilan nuorisotalojen lisäksi Fallkullan nuorisotila ja Pukinmäen nuorisotalo. Ala-Malmin toimipiste toimii Filppuksen leikkipuiston tiloissa Filppuksenpolku 3:ssa keskiviikkoisin ja torstaisin puoli kuudesta yhdeksään. Illat on tarkoitettu alueen 12-17-vuotiaille nuorille. Illoissa toimii kaksi nuorisotyöntekijää Malmin nuorisotalolta, eli se on pieni sekä kävijämäärältään, että fyysisesti kooltaan. Filppa on toiminut Malmin nuorisotalon lisänä ja se on perustettu vastaamaan alueen nuorten tarpeisiin. Osa alueella asuvista nuorista ei käynyt Malmin nuorisotalolla, joten heille perustettiin oma tila. Nuorten jakautuneisuus Ylä- ja Ala-Malmin välillä näkyy Ala-Malmin nuorisohjaajilta kuulemamme mukaan myös koulumaailmassa. Filpan nuorisotila valikoitui tutkimuskohteeksemme ohjaajan tyttötyön kokemusten, tilan pienuuden tuomien

haasteiden ja sen tiedon pohjalta, että talolla on pieni, mutta aktiivinen tyttöjen kävijäryhmä. Opinnäytetyön valmistumisen aikaan talo on lakkautettu resurssipulan vuoksi.

Kallahden nuorisotalo

Kallahden nuorisotalo kuuluu Vuosaaren nuorisotyöyksikköön ja se sijaitsee Itä-Helsingissä osoitteessa Pohjavedenkatu 5. Se luokitellaan kooltaan suureksi nuorisotaloksi, jossa on paljon kävijöitä päivittäin. Avoimen toiminnan lisäksi talolla järjestetään tapahtumia, diskoja, bändi-iltoja, turnauksia ja kokkisotaa. Nuorille on tarjolla lisäksi kansainvälinen nuorisovaihto-ryhmä, sisustusryhmä ja bänditoimikunta. Talo on auki yläkouluikäisille maanantaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin neljä tuntia, viidestä yhdeksään, ja perjantaisin viidestä yhteentoista. Lisäksi talo on auki joka toinen lauantai. Pyysimme taloa mukaan opinnäytetyöhömme sen tiedon pohjalta, että siellä on toiminut tyttöryhmiä.

Merirastin nuorisotalo

Vuosaaren nuorisotyöyksikön toimipaikat ovat Kallahden ja Merirastin nuorisotalot, itäkeskuksen nuorisotalo, sekä Vartiokylän alueen toiminta. Merirastin nuorisotalo on kooltaan keskisuuri talo ja se sijaitsee osoitteessa Jaluspolku 3. Avoimissa illoissa voi pelata biljardia, pingistä, järjestää turnauksia, askarella ja taiteilla, kokkailla, liikkua, ja pelata konsolipelejä. Nuoret voivat järjestää myös tapahtumia, näyttelyitä ja diskoja, joissa nuoriso-ohjaajat avustavat. Nuorisotalo Merirastissa kokoontuu somalityttöjen pienryhmä. Merirastin nuorisotalolla on tarjolla erilaisia kerhoja, sekä ylä-, että alakouluikäisille nuorille teatterin, liikunnan ja ruoanlaiton parista. Talo on auki yli seitsemäsluokkalaisille maanantaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin viidestä yhdeksään, sekä perjantaisin kuudesta lähes yhteentoista. Talo on auki myös parittomien viikkojen lauantaina. Pyysimme taloa mukaan opinnäytetyöhön, koska kuulimme, että heillä on

maahanmuuttajille suunnattu tyttöryhmä.

2.3. Tutkimuksen keskiössä tämän ajan tytöt

Nuorten kehitysvaihe

Nuorisotyö ajoittuu kohtaan jolloin nuori on muutosta enteilevässä elämänvaiheessa. Nuori pohtii omaa minäkuvaa, tulevaisuuden suuntia sekä irtautuu vanhemmista, kodista ja aiemmasta lapsuuteen liittyvästä maailmankuvasta (Hoikkala & Sell 2008, 11.) Nuorisolaissa (2006, 1.luku, 2 §) nuori on määritelty alle 29-vuotiaaksi, mutta fyysisesti nuoruuden katsotaan kestävän noin 22. ikävuoteen asti.

Psykofyysisen käsityksen mukaan ihminen on kokonaisuus, johon vaikuttavat fyysiset, psyykkiset sekä sosiaaliset tekijät. (Dunderfelt, 1992, s. 202 ja 212.) Ehkä tunnetuin ihmisen persoonallisuuden kehitystä kuvaava teoria on Erik H. Eriksonin kehitysteoria. Erikson on jakanut ihmisen elämänkaaren kahdeksaan ihmisen ikään liittyvään vaiheeseen. Kunkin vaiheen ajatellaan sisältävän tietyn kehityshaasteen. Kehityshaasteen onnistuessa seuraukset ovat persoonallisuuden kannalta suotuisat. (Lehtinen & Kuusinen 2001, 29.)

Opinnäytetyömme kohderyhmä on ikänsä puolesta pääosin viidennessä vaiheessa, jota kutsutaan identiteetin ja roolihämmennyksen haasteeksi. Viidennen kehitysvaiheen suotuisat tulokset näkyvät nuorilla siten, että he uskovat itseensä ja omiin saavutuksiinsa. On tärkeää, että he kykenevät olemaan ylpeitä omista saavutuksistaan. Epäonnistuminen taas johtaa päinvastaisiin tuloksiin, jolloin alemmuuden ja kyvyttömyyden tunteet hallitsevat nuoren toimintaa. Lapsuusiässä yksilö on tietoinen itsestään, mutta vasta nuoruusiässä alkaa kehitysvaihe jolloin yksilö muodostaa aidosti laadullisen kuvan itsestään ja identiteetistään. (mt.29.)

Osa opinnäytetyömme nuorista on ikänsä puolesta kuudennella kehitysvaiheella, jota kutsutaan varhaisaikuisuudeksi. Haaste sisältää onnistuneessa tuloksessa myönteiset läheisyyden tunteet. Tällöin yksilö pystyy elämänsä aikana muodostamaan vastavuoroisia läheisyysuhteita toisiin ihmisiin. Epäonnistuneet tulokset johtavat psyykkiseen eristyneisyyteen ja yksinäisyyteen. (Lehtinen & Kuusinen 2001, 29-30.)

Nuoruus on monilla eri tavoilla muutosten aikaa. Yksilölliseen kypsymiseen nuoresta kohti aikuisuutta vaikuttaa kolme eri tekijää: perimä, ympäristö ja nuoren oma aktiivisuus. Perimällä tarkoitetaan fyysisiä ominaisuuksia sekä geeniperimää. (Aaltonen & Ojanen & Vihunen & Vilen 1999, 14). Yksilön kehityksen kannalta tärkeät kasvu ympäristöt laajenevat iän myötä. Lapsuudessa ensisijaiset kasvu ympäristöt ovat perhe ja naapurusto, iän myötä mukaan tulevat koulu ja kaveripiiri. (mt. 29.) Omalla aktiivisuudella tarkoitetaan nuoren kiinnostusta pohtia asioita ja työstää omaa minäkuvaansa suhteessa muuhun vallitsevaan maailmaan.

Ystävyysuhteet ovat merkityksellisiä nuoren tytön varttuessa työstä naiseksi. Edelleenkin tytöillä on parhaita kavereita joiden kanssa ollaan hyvin läheisiä. Läheisten samaa sukupuolta olevien kavereiden kanssa tytöt rakentavat omaa identiteettiään ja kohtaavat uudenlaisia tapoja toimia. (Aapola 1992, 83). Toisaalta tytöillä on eri kaveriporukoita, jotka eivät ole niin tiiviitä yhteisöjä. Toisinaan tytöt luovivat hyvin erilaistenkin ryhmien välillä. Tytöt etsivät identiteetilleen vahvistusta saman sukupuolen edustajien kanssa olevista ystävyysuhteista. Varsinkin niin sanotussa herkässä iässä, murrosiän kynnyksellä tytöt viihtyvät paremmin tyttöporukoissa kuin sekaryhmissä. Usein ryhmään kuuluvat tytöt ovat saman ikäisiä. Ryhmässä opitaan naisellisuuteen liittyviä asioita, kuten meikkausta, pukeutumista ja käyttäytymissääntöjä. Tyttöjen kehitystä voidaan kutsua myös rationalisoitumiseksi, koska nimen omaan tytöt tuntuvat määrittelevän itseään ihmissuhteidensa kautta. (Nitovuori 2001, 30). Samoin Aapola (1992, 83) kertoo, että länsimaiseen tapaan ajatellaan kulttuurisen naiseuden identifikoituvan tyttöihin nimenomaan ihmissuhteiden kautta.

Nuorisotalot voidaan nähdä monen nuoren kohdalla yhtenä kasvuympäristönä. Nuorisotyöllä ja erityisesti sukupuolisensitiivisellä työllä voidaan osaltaan tukea nuoria eri kasvun vaiheissa. Sukupuolisensitiivisessä työttötyössä muun muassa tuetaan tyttöjä omien tunteiden kuunteluun, omista kokemuksista ja unelmista puhumiseen. (Anunti 2008.)

Tämän ajan tytöt

Perhe-elämässä tyttöjen rooli on monipuolinen. Sinikka Aapola (2002, 129) on tutkinut nykyajalle tyypillistä ristiriitaa, jota nuoret tytöt kokevat elämässään vanhempien ja yhteiskunnan tasolta. Hän tutki nuorten tyttöjen asemaa perheessä ja kuinka suhtautuminen heihin vaihtelee iän ja eri tilanteiden mukaan. Hän on kerännyt kokemuksia 15-16 -vuotiailta tytöiltä, jotka ovat kirjoituksissaan kuvanneet sitä kuinka heihin toisaalta suhtaudutaan kuin aikuiseen ja toisaalta usein muistutetaan siitä, että olet vasta lapsi. Aapola korostaa aiheen merkitystä tämän hetkessä yhteiskunnassa, jossa kasvatusta on muuttunut liberaalimpaan suuntaan ja yksilöiden odotetaan toimivan hyvin itsenäisesti. Tyttöjen, kuten muidenkin, hyvinvointiin liittyvät kolme suurta kokonaisuutta: perhe-elämä, kaveruussuhteet ja oma identiteetti.

Opinnäytetyömme kannalta juuri sopivaan aikaan julkaistiin vuoden 2009 marraskuussa tuorein nuorisobarometri. Nuorisobarometri on valtion nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisema selvitys suomalaisten nuorten arvoista ja asenteista. Selvityksiä tehdään joka vuosi. Tämän vuoden selvityksessä painotettiin taidetta ja kulttuuria. (Kurttila&Hoikkala 2009,3.) Nuorisobarometrin tutkimuskohteena olevat nuoret ovat 15-29 -vuotiaita. Kyseinen ikäryhmä on iso otos koko Suomen väestöstä, sillä se vastaa melkein 20 % koko väestöstä. Vuoden 2009 selvityksessä haastateltiin yhteensä 1900 nuorta. (Myllyniemi 2009, 11-12.)

Barometrissa selvitettiin muun muassa nuorten luovia harrastuksia. Tässä kohdin vastauksia ei ole jaoteltu ikäryhmittäin. Selvitetystä luovan toiminnan muodoista

yleisimmäksi nousi jonkin instrumentin soittaminen. Kyselystä selvisi myös, että suurimmassa osassa kysytyjä toimintoja aktiivisimpia ovat tytöt. Tosin juuri soitinharrastus näyttää olevan hieman yleisempää pojilla (21%) kuin tytöillä (20%). Muita tyttöjen suosiossa olevia luovia harrastuksia on erilaiset käsityöt ja kuvataiteet, kuten piirustus ja maalaus, joita molempia kertoo harrastavansa 23 prosenttia tytöistä. Myös valokuvaaminen on suosittua, sillä sitä kertoo harrastavansa 22 prosenttia vastanneista tytöistä. (mt. 21-22.)

Tutkimuksesta selvisi myös, että luovat harrastukset kasautuvat tietyille nuorille. 37 prosenttia vastanneista kokee ettei harrasta mitään luovia asioita. Sirkusta ja kulttuuritapahtumien järjestämistä harrastavilla on eniten myös muita luovia harrastuksia. Vähiten muita harrastuksia on jotakin soitinta soittavilla ja käsitöitä tekevillä. 39 prosenttia jotakin instrumenttia soittavista kertookin soittavansa lähes päivittäin. (mt. 24-26) .Yleisesti ottaen nuoret naiset ovat säännöllisempiä harrastajia kuin nuoret miehet. Myös alle 20-vuotiaat harrastavat säännöllisemmin kuin heitä vanhemmat. (mt. 28-29.)

Naisten asema yhteiskunnassa kertoo hyvin millainen on hyvinvoinnin ja tasa-arvon todellisuus. Hyvinvointivaltioissa tyttöjen maailma on koventunut ja sitä ohjaavat monet paineet. Yksi uusista ja suurimmista paineidenluojista on tiedotusvälineiden luoma maailma. Media ja mainokset ovat osa ihmisten käyttämää jokapäiväistä tiedon kulkua, joka luo erityisesti tyttöjen maailmaan epäsuotuisia vaikutuksia. Erityisen vahingollista se voi olla omaa minäkuvaansa rakentavalle nuorelle tytölle. Media kuvaa sukupuolet yleisesti hyvin stereotyyppisesti. (Puhakainen 2004, 74-76.)

Media luo mielikuvia, jotka antavat ymmärtää minkälaista on naisellisuus, ja millaiselta työnt tulisi näyttää. Eri muotikuvat, vaatemallistot, lehdet, internet ja yleinen katukuva on täynnä kuvia supermalleista, kauneusleikkauksissa olleita naisia ja kuvamanipuloituja naisten kuvia. Tytöt tavoittelevat tätä mielikuvaa, koska haluavat näyttää naisellisilta ja siltä miltä kuvittelevat kulttuurin heiltä odottavan. Moni tyttö kantaa huolta omasta ulkonäöstään, koska se ei vastaa tätä mielikuvaa. Se, että mielikuvat ja todellisuus eivät

kohtaa, johtuu median vääristyneestä kuvasta. Laihuuden ihannointi saattaa vääristää tyttöjen omaa minäkuvaa, ja se taas ilmentyy pahimmassa tapauksessa vakavina sairauksina, kuten syömishäiriöinä. (Puhakainen 2004, 74-77.)

2.4. Aiempia tutkimuksia

Johanna Vastaranta on tehnyt pro gradu –työnsä vuonna 2008 aiheesta sukupuolisensitiivinen tyttötyö Tyttöjen Talolla. Hän etsi tutkimuksessaan vastauksia kysymyksiin mitä on sukupuolisensitiivinen tyttötyö, miksi sitä tarvitaan ja miten sen tarvetta perustellaan, sekä miten sitä tehdään helsinkiläisellä Tyttöjen Talolla. Aineistonsa hän keräsi ensisijaisesti haastattelemalla Tyttöjen Talon vakituista henkilökuntaa, tyttöjä eli talon asiakkaita, sekä vapaaehtoisia ohjaajia. Toissijaisen aineiston muodostivat valokuvat ja havainnointi.

Tyttöjen Talolla sukupuolisensitiivinen tyttötyö pitää sisällään avoimia iltoja ja kahvilatoimintaa, mutta myös monenlaisia vuorovaikutteisia pienryhmiä, sekä suljettuja että avoimia, tapahtumia, harrastustoimintaa ja terveydenhoitajan vastaanoton seksuaaliterveyteen liittyvissä asioissa. Vastaranta toteaa moninaisen naiseuden läsnäolon olevan se olennainen tekijä, josta sukupuolisensitiivinen tyttötyö saa alkunsa ja johon se rakentaa juurensa. Tyttöjen Talolla on vahva tunne yhteisöllisyydestä, joka kumpuaa kaikkia yhdistävästä tekijästä; naisena olost. Keskeistä työssä on läsnäolo ja jokaisen tytön kohtaaminen sellaisena kuin hän on.

Vastarannan (2008, 60) mukaan Tyttöjen Talo –toimintaa tarvitaan muun muassa sen vuoksi, että muillakin aloilla huomattaisiin sukupuolisensitiivisyyden merkitys ja voima esimerkiksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja eheäksi aikuiseksi kasvamisessa. Vastaranta toteaa Tyttöjen Talolla tehtävän sosiaalista tyttötyötä, joka on hänen mukaansa ideaalinen työmuoto siihen tarkoitukseen. Hänen tutkimuksessaan kävi ilmi, että tytöt tarvitsevat sellaista paikkaa, jossa voi olla aidosti oma itsensä ja saada turvallisia naiseuden esikuvia, joihin voi itseään peilata. Tyttöjen oma nuorisotalo

mahdollistaa myös entistä paremmin maahanmuuttajatyttöjen osallistumisen nuorisotyöhön. Joissakin kulttuureissa vanhemmat eivät mielellään päästä tyttölapsiaan iltaisin samalle nuorisotalolle, jossa käy paljon poikia.

Veronika Honkasalo ja Anne-Mari Souto (2007, 124-126) ovat tutkineet paljon monikulttuurista nuorisotyötä ja he ottavat kantaa myös monikulttuuriseen tyttötyöhön. Heidän mukaansa monikulttuurinen tyttötyö on Suomessa vasta ottamassa ensiaskeleita, eikä esimerkiksi nuorisotyön hallinnossa ole selkeää käsitystä mitä sillä tarkoitetaan. Yksi ongelma piilee esimerkiksi siinä, ettei monikulttuurisuuden merkitystä ole avattu. Useimmiten tällä tarkoitetaan maahanmuuttajatyöille suunnattua nuorisotoimintaa.

Keskeiseksi kysymykseksi monikulttuurisessa tyttötyössä tulisi Honkasalon ja Souton mielestä nostaa se, miten tyttötyöhön integroidaan sekä suomalaistaustaisia että maahanmuuttajataustaisia tyttöjä, kun nykyään helposti ajatellaan heidän tarvitsevan eriytettyä toimintaa kulttuuristen erityistarpeidensa vuoksi. Monikulttuurisen tyttötyön haasteita ovat muun muassa tasapainoilu länsimaisten tasa-arvoihanteiden ja kulttuurisensitiivisyyden välimaastossa, sekä monipuolisen tiedon jakaminen kaikkien saataville aiheista seksuaalisuus, sukupuoliroolit ja kasvaminen. Riskinä kun on, että maahanmuuttajataustaisten tyttöjen kanssa työskenneltäessä suhtaudutaan seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa jopa ylisensitiivisesti, koska kyseisten aiheiden ajatellaan olevan kulttuurillisista tai uskonnollisista syistä tytöille niin sanottuja tabuja. Monikulttuurisessa tyttötyössä olisi hyvä tunnistaa, että tytöt saattavat elää oman perheen ja suomalaisen yhteiskunnan aiheuttamassa ristipaineessa, jossa tavat ja odotukset ovat hyvin erilaiset. Siksi perheiden huomioiminen onkin erityisen tärkeää monikulttuurisessa nuorisotyössä. (mt. 124-126.)

Opetusministeriö on vuonna 2009 selvittänyt sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista nuorisotoimialalla, johon se on suunnannut resurssejaan. Tutkimuksen toteutti Nuorisotutkimusverkosto ja korkeakouluharjoittelija Milla Paumo. Hän selvittää raportissaan resurssien sukupuolittaista jakautumista tyttöjen ja poikien kesken ja

ammattikunnan sukupuolijakaumia, palkkaeroja, sekä sukupuolisensitiivistä sisältöä nuorisotyönkoulutuksessa ja opetusministeriön rahoittamien järjestöjen toiminnassa. Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta velvoittaa meillä Suomessa viranomaisia huolehtimaan tasa-arvon toteutumisesta kaikessa toiminnassaan, luomaan hyviä toimintatapoja ja tarvittaessa tekemään muutoksia asian edistämiseksi. Vähintään 30 hengen organisaatioilla tulee olla työpaikalla vuosittain laadittava tasa-arvosuunnitelma. (Paumo 2009, 5.) Tosin kyselystä käy ilmi, että sellainen löytyy vain joka kymmenenneltä vastanneista järjestöistä (mt. 14).

Paumon toteuttamaan selvitykseen vastasi yhteensä 75 järjestöä, joista 47 prosenttia toteutti ainoastaan nuorisotoimintaa ja 29 prosentilla toiminnan pääpaino oli nuorisotoiminnassa. Kaikissa vastanneissa järjestöissä työntekijöiden sukupuoli jakautui niin, että 66 prosenttia oli naisia ja 34 prosenttia miehiä. Toiminnassa mukana olevien nuorten sukupuolijakauma oli myöskin naisvoittoinen, sillä 55 prosenttia heistä oli tyttöjä ja 45 poikia. Lisäksi tutkimuksessa selviteltiin Espoon ja Helsingin kaupunkien nuorisotilojen käyttöä sähköpostikyselyllä. Vastauksien mukaan käyttäjistä 57 prosenttia on poikia ja 43 prosenttia tyttöjä. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella Turussa, Oulussa ja Porissa tilanne on hiukan toinen, sillä keskimäärin yhteensä näissä kaupungeissa poikia käy nuorisotiloilla 66 prosenttia ja tyttöjä vain 34 prosenttia. (mt. 7-22.)

Sukupuolittain eriytettyä toimintaa järjestettiin pojille vain 13 prosentissa ja tytöille 14 prosentissa järjestöjä. Syynä toiminnan eriyttämättömyyteen kerrottiin olevan se, ettei sitä koettu järkeväksi. Esimerkiksi pienellä paikkakunnalla osallistujia ei tällöin riittäisi tarpeeksi. (mt. 15.)

3 TIETOPERUSTAA SUKUPUOLISENSITIIVISEN TYTTÖTYÖN TUTKIMISEKSI NUORISOTALOILLA

Tässä luvussa kerromme mitä tarkoitetaan sukupuolisensitiivisellä työotteella, ja mitä on

tyttötyö. Määrittelemme käsitteitä, jotka liittyvät sukupuolisensitiivisyyteen, kuten sukupuoli ja sukupuolineutraalisuus. Luvussa luonnehdimme termien historiaa ja annamme esimerkkejä siitä millaista tytöille suunnattua sukupuolisensitiivistä toimintaa on tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla tarjolla.

3.1. Sukupuolen määrittelyä

Biologisesta näkökulmasta katsottuna ihmiselle kehittyä perinnön määräämänä sisäiset ja ulkoiset sukupuolen tunnusmerkit, joihin vaikuttavat kromosomit ja hormonit. (mm. Hyyppä 1995, 39-45.) Tutkija Hirdmanin mukaan sosiaalinen sukupuoli taas rakentuu sosiaalisten suhteiden kautta biologisen sukupuolen mukaisesti. Eli muut liittyvät henkilöön tiettyjä ominaisuuksia sukupuolensa perusteella. (Honkatukia 1998, 29.) Tähän liittyy usein sukupuoliin yhdistetyt stereotypiat, joilla tarkoitetaan uskomuksia ja käsityksiä, jotka luonnehtivat miehenä ja naisena olemista. Tällainen luokittelu on yhteiskunnassamme niin voimakasta, että puhutaan vastakkaisista sukupuolista verratessa naista ja miestä (Hyyppä 1995, 19).

Naistutkimuksen parissa on alettu puhua myös yhteiskunnallisesta sukupuolesta. Sukupuolen määrittymiseen on haluttu sisällyttää ajatus siitä, sukupuoleen ei synnytä, vaan mieheksi ja naiseksi tullaan. Näin on korostettu sitä, että biologialla ei voida lopullisesti selittää moniakaan miehenä ja naisena olemiseen liittyviä asioita. (Uusitalo 2001, 29.) 1990-luvulla sukupuolen merkitys on hiipunut ja tilalle on tullut ajatusmalli, jonka mukaan lähtökohtana tulee olla yksilö. Yksilökeskeisyydessä kuitenkin helposti unohtuvat sukupuolten eriarvoisuutta ylläpitävät rakenteet yhteiskunnassa. (Näre 2004, 14.)

Ihmisten maailmankuvan rakentumisen alkutekijöitä on se kumman sukupuolen edustajia he ovat. Ihminen ei koe ympärillä olevia asioita sukupuolineutraalina olentona, vaan suhteuttaa elämässä kokemuksensa sen mukaan onko hän sukupuoleltaan mies vai nainen. Sukupuolen kokemus ja ihmisen toiminta on kulttuurinen konstruktio.

Miehen ja naisen määritelmät ovat ihmisten itse muovaavia näkemyksiä, joiden lähtökohtana on biologinen perimä. Tällöin biologinen sukupuoli saa myös kulttuurisen näkökulman. Sukupuolten fyysisten ominaisuuksien lisäksi on ihmisen kokonaisuuteen liittyviä mentaalisia piirteitä. Näitä piirteitä kutsutaan feminiinisiksi ja maskuliinisiksi piirteiksi. Fyysiset erot ovat sukupuolilla vähäisempiä kuin fyysiset samankaltaisuudet. Feminiiniset ja maskuliiniset piirteet eivät aina kulje johdonmukaisesti samaa tahtia biologian eli fyysisten piirteiden kanssa. (Pesonen 1997, 39-40.)

Länsi-Uusimaa -lehden artikkelissa 9.9.2009 haastateltiin professori Liisa Keltinkangas-Järvistä tyttöjen ja poikien välisestä eroista. Hänen mukaansa sekä biologisia piirteitä, että kulttuurisia sukupuolirooleja on tutkittu yhteiskunnassa paljon, mutta nuo kaksi tutkimusalaan kulkevat täysin erillään toisistaan. Tiedemaailmassa sukupuolierojen tutkiminen on edelleen jonkinlainen tabu. Riikka Mäkinen (2009) kirjoittaa artikkelissaan, että Keltinkangas-Järvisen mielestä olisi tärkeää hyväksyä tyttöjen ja poikien olevan erilaisia, eikä kaikkien erojen taustalla ole kasvatukselliset erot, vaan perimällä on merkittävä osuus. Hän nostaa esiin esimerkin eräästä tytölle ominaisesta piirteestä, nimittäin taitamattomuuden leikkiä isossa tyttöryhmässä. Tytöt viihtyvät sen sijaan useimmiten parhaan kaverin kanssa kahdestaan. Pojilla tällaista ongelmaa ei yleensä ole, vaan leikki sujuu luontevasti isollakin porukalla. Sukupuolten välisillä eroilla pitäisi olla merkitystä vasta silloin, kun niistä on haittaa ympäristölle tai jommallekummalle sukupuolelle. Tytöt ja pojat ovat muun muassa motorisesti hyvin erilaisia. Pojilla motorinen aktiivisuus on korkeampi kuin tytöillä, mikä näkyy esimerkiksi koulumaailmassa siinä, että tyttöjen on helpompi istua paikallaan ja keskittyä.

3.2. Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä ollaan tietoisia sukupuoleen ja sukupolveen liittyvistä eroista. Sukupuoliherkkä ote auttaa myös tunnistamaan sukupuolisuuteen liittyvää moninaisuutta (Näre 2004, 15). Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö tarkoittaa tyttöjen ja poikien erityistarpeiden ja -ongelmien tunnistamista, jotta voitaisiin tukea

heidän elämänhallintaansa ja osallisuuttaan, sekä ehkäistä syrjäytymistä. (Näre 2008, 542). Sukupuolisensitiivisessä ajattelutavassa tulee tärkeäksi myös yksilön huomioiminen ja yksilöllisyys. Tarvittaessa on kyettävä rikkomaan perinteiset mies- ja naisroolit, jotka kulttuurissamme vallitsee. Samoin tulisi tunnistaa yhteiskunnan odotukset, jotka kohdistuvat miehiin ja naisiin, jotta näitä voitaisiin muuttaa moninaisempaan ja useampia vaihtoehtoja kummallekin sukupuolelle sallivaan suuntaan (Punnonen 2008, 521).

Nuorisotyössä ohjaajalta vaaditaan niiden omien asenteiden ja arvojen tunnistamista, jotka vaikuttavat työn taustalla, ja kykyä tarvittaessa päästää niistä irti. Ohjaustilanteissa tulee tietoisesti huomioida ohjattavien sukupuoli, kuitenkin antamatta sen rajoittaa tai arvottaa, vaan ennemminkin antaa tilaa ja mahdollisuuksia. Sukupuolisensitiivistä työtettä voidaan toteuttaa sekä sekaryhmissä, että yhden sukupuolen edustamissa ryhmissä (Näre 2008, 542-543). Sukupuolisensitiivistä ajattelutapaa tarvitaan kuitenkin myös kaikessa muussa nuorisotyössä, ja yleisesti ihmisten kanssa työskenneltäessä, ei vain pienryhmien ohjaamisessa.

Jako tyttöihin ja poikiin voi olla hyvää vaihtelua toiminnalle sekä lasten, että ohjaajien kannalta, ja yksi keino sukupuolisensitiivisyyden toteuttamiseksi työssä. Eriytetyillä ryhmillä voidaan esimerkiksi vähentää sukupuoliroolien aiheuttamaa jännitettä, antaa mahdollisuus pohtia sukupuoleen liittyviä asioita ja saada tukea oman sukupuolen edustamasta ryhmästä (Tyttötyökansio, 12-13). Ohjaajan näkökulmasta toiminnan eriyttäminen sukupuolien mukaan voi helpottaa kääntämään oman ajattelun huomaamaan tyttöjen ja poikien erilaiset tarpeet.

Sukupuolisensitiivisessä työotteessa lähdetään ohjattavien kuuntelemisesta ja heidän tarpeidensa ja toiveidensa huomioimisesta. Ohjaaja ei siis voi määritellä sitä mistä tytöt tai pojat ovat kiinnostuneita. Lainsäädäntömmekin tukee tällaista tasa-arvoon perustuvaa ajattelumallia. Nuorisolakimme, jota uudistetaan noin kymmenen vuoden välein, painottaa nuoren kuulemisen tärkeyttä ja tasa-arvoista kohtelua. Nuorisolain tehtävä on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, sekä edistää nuorten aktiivista

kansalaisuutta (Opetusministeriö, 2006).

Sukupuolisensitiivinen kohtelu lisää ihmisten mahdollisuuksia ja uskallusta toteuttaa itseään ja auttaa ihmistä näkemään itsensä monipuolisena ja osaavana persoonana. Onnistuneesti toteutettuna sukupuolisensitiivinen työote lisää avarakatseisuutta ja murtaa perinteisiä sukupuolirooleja. Kajaanin yliopiston koordinoimassa WomanIT-hankkeessa lähdettiin muuttamaan sukupuolten välisiä eroja Suomen työmarkkinoilla ja tukemaan naisten kiinnostusta suuntautua teknologia- ja teollisuusaloille. Hankkeessa tuotettiin Opetuksen ja ohjauksen tasa-arvoiset käytännöt -opas, jossa kiteytettiin hyvin sukupuolisensitiivisen ajattelun ydin:

Sukupuolten välillä on eroja ja ne on tunnistettava ja huomioitava opetuksessa ja kasvatuksessa, mutta myös sukupuolten sisällä on eroja. Kaikki tytöt eivät ole hiljaisia, kilttejä tyttöjä, kuten myöskään kaikki pojat eivät ole äänekkäitä, tekniikasta kiinnostuneita poikia. On tärkeää tiedostaa, että omassa kasvatus- ja oppimisympäristössä on tyttöjä ja poikia mutta myös yksilöllisiä tyttöjä ja poikia. (Haataja ym.2005, 10.)

3.3. Sukupuolineutraalisuus

Sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä kannustetaan tyttöjä ja poikia ympäröivän maailman pohtimiseen ja vallitsevien arvojen kyseenalaistamiseen. Perinteiset sukupuoliroolit näyttäytyvät edelleen yhteiskunnassa ja sukupuolisensitiivinen työ pyrkii laajentamaan vallitsevia käsityksiä. Sukupuolisensitiivisen työn kautta on mahdollista vaikuttaa tasa-arvon toteutumiseen.

Todellisuudessa naisten aseman voidaan nähdä olevan joissain asioissa heikompi kuin miesten. Esimerkiksi työmarkkinoilla naisten suhteellinen palkka-asema on heikompi, heitä on miehiä vähemmän johtotehtävissä ja naisten etenemisessä uralla on usein monia haasteita. Perhe-elämän yhteensovittaminen saattaa naisilla olla haasteellista. (Puhakainen 2004, 11.) Naisten suuntaaminen koulutus- ja työmarkkinoille pohjautuu edelleen suurelta osin perinteiseen sukupuolikäsitykseen. Naiset hakeutuvat esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalle, kun taas miehet useammin tekniikan pariin. (mt. 22.) Naisten

pohtiessa työn houkuttelevuutta, palkan lisäksi he pitävät tärkeinä piirteitä, jotka liittyvät perhe-elämän huomioimiseen, kuten iltavuorojen vähyys, työaikojen joustavuus ja lyhyet työmatkat (Napari 2010, 166.)

Tasa-arvoa on nykyään korostettu niin paljon, että suhtautuminen on monissa paikoissa muuttunut sukupuolineutraalisuudeksi. Tällöin sivutetaan koko sukupuolikyseminen. Helposti käy kuitenkin niin, että kun ideaaliksi on otettu tasa-arvo, niin normiksi tulee mies ja toiminta suunnataankin enemmän pojille tai miehille, kuin tytöille tai naisille (Näre 2008, 542). Näin on nähty käyvän esimerkiksi kouluissa ja nuorisotyössä. Näre (2004, 22) on myös huolissaan siitä, että sukupuolineutraalisuuteen pyrkiminen tuo mukanaan kohtuuttomasti paineita naisille, sillä käytännössä se helposti tarkoittaa naisten sovitautumista miehiseen kilpailukulttuuriin ja jopa naisten ja miesten välisen kilpailun lisääntymistä. Kulttuureissa, joissa sukupuolierottelu on voimakkaampaa ja miesten ja naisten elämänalueet tarkasti rajattu toisistaan erilleen, vältetään tällaiselta sukupuolten väliseltä kilpailuasetelmalta. Suomessa tällainen tilanne on vallinnut aikoinaan maatalousyhteiskunnassa. (mt.,12-13.)

Tuija Metso (1992) tuo esiin Suomen koulujärjestelmän tasa-arvoisuutta artikkelissaan Yhdessä vai erikseen? Vaikka opetussuunnitelmassa ja luokkatilanteissa tyttöjä ja poikia kohdellaan oppilaina, eikä sukupuolensa edustajina, on koulun huomattu kohtelemaan tyttöjä ja poikia eri tavalla ja antavan heille hyvin erilaisia kokemuksia. Osaltaan tämän mahdollistaa niin sanottu piilo-opetussuunnitelma. Piilo-opetussuunnitelmalla tarkoitetaan asioita, joita koulussa opitaan, vaikka ne eivät olekaan varsinaisesti opetuksen tavoitteina. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi tottelevaisuus, passiivisuus ja odottaminen. Piilo-opetussuunnitelma voi näyttäytyä myös sukupuoliasioissa. Tyttö- ja poikaoppilaisiin suhtaudutaan eri tavalla ja heidän vuorovaikutuskäyttäytymisensä luokkatilanteessa on erilaista. (Metso 1992, 272) Voidaankin pohtia onko monissa kouluissa vallitseva asenne, sukupuolineutraalisuus, tasa-arvoa? Vai olisiko tasa-arvoisempaa kohdella tyttöjä tyttöinä ja poikia poikina ja silti vaatia heiltä samoja asioita? Suomessa tasa-arvokasvatus on viety lähes täydelliseen yhteisopetukseen ja sukupuolen merkitys on pyritty poistamaan kaikesta koulutyöstä. (Metso 1992, 281.)

Sukupuolineutraalisuus on vallinnut pitkään myös nuorisotutkimuksessa. Tyttötutkimus on kuitenkin asettanut tämän näkökulman kritiikin kohteeksi ja keskittynyt tarkastelemaan ja tuomaan esiin eri nuorisokulttuuristen ilmiöiden sukupuolittuneisuuden. Muun muassa tutkijat McRobbie ja Garber kritisoivat sitä, että jengitutkimuksiin painottunut nuorisotutkimus oli pitkään kokonaan keskittynyt tutkimaan poikakeskeisiä kulttuureita ja loi niiden pohjalta teorioita nuorista yleensä. (Tolonen 2001, 27-28.)

3.4. Erilaisia tyttötyön muotoja

Tyttötyö on nuorisotyötä, siinä huomioidaan kasvatuksellinen näkökulma. Samalla se on myös naisiin kohdistuvaa työtä, joka on juuri tytöille suunnattua ja jossa huomioidaan tyttöjen tarpeet ja kehityksen ominaispiirteet. Helsingin nuorisoasiankeskuksen naistietoisessa tyttötyössä on tavoitteena tukea tyttöjen kasvua ja identiteettiä, sekä auttaa heitä kasvamaan itsensä näköisiksi naisiksi yhteisöllisyyttä arvostavassa ja naistietoisessa ilmapiirissä. Työn tavoitteena on myös taata tytöille samanlaiset mahdollisuudet kuin pojille osallistua nuorisotalojen toimintaan. (Hesan Nuorten Ääni, 2009.)

Tyttötyötä on Suomessa ensimmäisenä toteuttanut Lotta Svärd -järjestö, joka 1930-luvulla ja sotien aikaan järjesti pikkulotille ja lottatyttöille toimintaa (Näre 2008, 542). Sitten tytötyötä on tehnyt muun muassa Suomen Partiolaiset, seurakunnat ja Settlementiliitto. Jo 1970-luvulla nuorisotyössä olivat työmuotoina tyttö- ja poikakerhot, mutta erilaisten tasa-arvoideologioiden myötä tällainen toiminta karsiutui. (Nitovuori 2001, 11.)

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, Kalliolan nuoret ry ja Settlementtinuorten liitto perustivat yhteistyössä Helsinkiin Suomen ensimmäisen Tyttöjen Talon (Settlementtinuorten liitto, 2009). Talo on nyt ollut toiminnassa 10 vuotta, sillä se

perustettiin vuoden 1999 lopussa (Helsingin Tyttöjen Talo, 2009). Tyttöjen Talo toteuttaa sukupuolisensitiivisyyteen perustuvaa tyttötyötä, joka on tarkoitettu 10 - 28 -vuotiaille suomalaisille ja monikulttuurisille nuorille naisille. Toimintamuotoina on avoin kahvila, harrastusryhmät, avoimet ja suljetut vuorovaikutteiset pienryhmät, vapaaehtoistoiminta, sekä kättilön vastaanotto seksuaalineuvonta-asioissa. (Kalliolan nuorten internetsivut).

Tyttöjen Talo sijaitsee Kalliossa, jossa se pääsi muuttamaan uusiin tiloihin kesällä 2009. Avoimessa toiminnassa tyttöjen vapaassa käytössä on askartelu- ja kädentaidon tarvikkeet, ompelukoneita, piano, tanssisali, tietokoneita ja keittiö. Harrasteryhmiä löytyy tanssin, luovan toiminnan ja ruoanlaiton parista. Tyttöjen pienryhmiä on muun muassa odottaville äideille, maahanmuuttajatyöille, seksuaalista väkivaltaa kokeneille ja päihdeperheiden tytöille. (Tyttöjen Talo, 2010). Onnistunut toimintamalli on otettu käyttöön muuallakin. Tyttöjen Talot löytyvät Helsingin lisäksi myös Turusta, Tampereelta ja Oulusta.

Setlementtinuorten liittoon kuuluvalla paikallisyhdistyksellä Kalliolan Nuorilla on Helsingissä käynnissä myös tyttöjen tuetun asumisen hanke. He tarjoavat viidelle 16 - 21 -vuotiaalle tytölle asumisyhteisön, jossa he saavat tukea itsenäistymiseen. Toimintamuotoina on ryhmäillat, yksilötuki, perhetyö, sekä neuvonta arkiasioissa. Toimintaa ohjaa yhteisöllisyys ja naistietoinen näkökulma. (Kalliolan nuoret ry, 2009.)

Nicehearts ry on Vantaalla vuonna 2001 perustettu yhdistys. Sen tavoitteena on tyttöjen ja naisten omaehtoisen toiminnan tukeminen ja samanarvoisuuden edistäminen. Ennen yhdistyksen perustamista Johanna Räisänen työskenteli Vantaan hiekkaharjun nuorisotalolla ja vieraili monilla eri nuorisotaloilla tehden arvioita siitä, miten toiminnassa on huomioitu molemmat sukupuolet ja minkälaista aktiivisuutta taloilla esiintyy. Hänen mukaansa toiminta nuorisotaloilla on suurimmaksi osaksi pojille suunnattu, joskin jotkut tytöt ottavat tilansa ja osallistuvat aktiivisestikin talon toimintoihin. Suurin osa työistä näytti keskittyvän oman itsensä ja hyvältä näyttämisen ympärille. (Räisänen & Lilja 2004, 82.)

Räisänen päätti tehdä jotain asialle ja tarjota nuorisotalolla tytöille suunnattua toimintaa. Hän kuitenkin huomasi, että vain alakouluikäiset innostuivat asiasta. Seuraavaksi kokeiltiin mitä tapahtuisi, jos toimintaa järjestettäisiin vain tytöille, niin sanotussa tyttöjen illassa, jonne pojilla on pääsy kielletty. Tyttöjen illassa oli tarjolla karaokea, ruoanlaittoa, meikkausta, hiustenlaittoa, korujen tekoa ja seksuaalivalistusta. Iltaan osallistui huima määrä tyttöjä, jotka kaikki toimivat aktiivisesti illan ajan. Paikalla oli ollut tyttöjä yhteensä seitsemästä eri kansallisuudesta. Onnistuneen tapahtuman jälkeen järjestettiin myöhemmin vielä kolme samanlaista tyttöjen iltaa. Näiden kokeilujen innoittamana Räisänen päätti lähteä perustamaan naisten omaa yhdistystä, Vantaan Nicehearts ry:tä. (mt. 82-83.)

Yhdistyksen sääntöihin kirjattiin muun muassa tyttöjen ja naisten omaehtoisen toiminnan ja osallisuuden tukeminen, rasismien torjuminen, monikulttuurisen toiminnan tuottaminen ja tyttöyden tukeminen. Tällä hetkellä yhdistyksellä on monipuolista toimintaa ja se tekee aktiivisesti yhteistyötä Vantaan kaupungin eri toimijoiden kanssa. (mt.83.)

4 MENETELMÄLLISET RATKAISUT OPINNÄYTETYÖSSÄ

Seuraavassa osassa kuvaamme laadullista tutkimusta ja sen tekemistä. Kerromme miten opinnäytetyömme käytännössä toteutettiin ja millä menetelmillä keräsimme aineiston. Selvitämme myös millä keinoin päädyimme tuloksiin ja lopussa pohdimme opinnäytetyön tekemiseen liittyviä eettisiä näkökulmia.

4.1. Laadullinen tutkimus

Tässä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista tutkimusotetta, jossa tulkinnalla ja ymmärtämisellä on keskeinen sija. (Soininen 1995, 34) Kvalitatiivisen eli laadullisen

tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Todellinen elämä nähdään laadullisessa tutkimuksessa moninaisena ja tutkittavaa kohdetta pyritäänkin tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkija ei voi kuitenkaan sanoutua irti omista arvolähtökohdistaan, sillä arvot muokkaavat sitä, miten näemme ja ymmärrämme tutkittavan ilmiön. Objektivisuutta ei ole täten mahdollista saavuttaa perinteisessä mielessä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun hankkijana. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin kuin mittausvälineisiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 152, 155.)

Tämä opinnäytetyö muistuttaa monelta osin tapaustutkimusta. Tapaustutkimus on yksi kvalitatiivista tutkimusta edustava tutkimustyyppi. Halusimme saada yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa pienestä joukosta ihmisiä heidän luonnollisessa ympäristössään. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut löytää numeerista tietoa, kuten kvantitatiivisissa tutkimuksissa, vaan kuvailla tiettyä ilmiötä ja etsiä sen syitä ja seurauksia. Keskeistä tapaustutkimukselle on muun muassa aineiston kokoaminen luonnollisissa tilanteissa, jolloin tutkijan rooli aineistonkerääjänä korostuu.

Aineisto kootaan ihmisläheisesti kuten haastattelemalla ja havainnoimalla tutkittavia. Tapaustutkimus onkin merkitysten etsimistä, joustava ja jatkuvasti muotoutuva prosessi. Toisaalta tapaustutkimus pyrkii löytämään ilmiölle selityksiä. Tapaustutkimus on tutkimustyyppi, jossa pitäydytään vain parissa, ehkä jopa yhdessä, havaintoyksikössä. Tapaustutkimusta tehdään yleensä silloin, kun halutaan tietoa erikoistapauksista. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 58.)

4.2. Nuorisoasiankeskuksen auditointi- ja itsearviointimallin esittely

Tässä opinnäytetyössä käytettiin aineiston keruumenetelmänä pienimuotoista auditointia. Auditointi toteutettiin havainnoimalla ympäristöä, sekä haastattelemalla sekä nuoria että ohjaajia. Laadullisessa tutkimuksessa suositaankin menetelmiä, joissa

tutkittavien näkökulmat ja mielipiteet pääsevät esille. Aineiston laadukkuus pyrittiin varmistamaan laatimalla etukäteen havainnointirunko ja sen pohjalta haastattelukysymykset, jotka tarkentaisivat havainnoinnin kohteena olleita teemoja.

Tutkimusmenetelmämme pohjana käytimme Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien nuorisotoimien luomaa nuorisotyön auditointi- ja itsearviointimallia. Idea kyseiseen malliin on saatu Iso-Britanniasta, Kentin kreivikunnan nuorisotoimesta, jonka arviointijärjestelmään Helsingin, Espoon ja Vantaan nuorisotoimien johto oli päässyt tutustumaan paikan päälle vuonna 2004. Kyseessä on koko Iso-Britanniassa käytössä oleva malli. (Hovi & Westman 2009, 8).

Nuorisotyötä on totuttu arvioimaan monenlaisten mittarien avulla. Esimerkiksi nuorisotilojen kävijämääriä, aukiolotunteja ja -iltoja on laskettu jo vuosikymmenien ajan. Toiminnan laadullisuutta on kuitenkin aina ollut haasteellista arvioida. Tällä nuorisoasiainkeskuksen luomalla arviointimallilla onkin pyritty vastaamaan siihen tarpeeseen. Määrän ja laadun mittaamiset eivät sulje toisiaan pois, sillä molempia tarvitaan antamaan tietoa nuorisotyön tilanteesta. (Hovi 2009, 5)

Avointen nuorten iltojen, tavoitteellisten pienryhmien sekä leirien arviointia varten on jokaiselle luotu oma kriteereistä ja tasokuvauksista koostuva auditointimalli. Avoin toiminta oli näistä ensimmäinen johon päätettiin kehittää oma kriteeristö. Luotua 30 kohdan käsittävää kriteeristöä testattiin helsinkiläisessä nuorisotyön yksikössä syksyllä 2005. Myös muiden yksiköiden työntekijöillä oli mahdollisuus kertoa kommentteja ja antaa parannusehdotuksia, joiden pohjalta tätä ensimmäistä versiota lähdettiin muokkaamaan. Ensimmäinen auditointikoulutus järjestettiin keväällä 2006, jonka jälkeen tehtiin myös ensimmäiset auditoinnit. Koulutukseen kutsuttiin ihmisiä myös Espoon ja Vantaan nuorisotoimista. Avointen nuorten iltojen toiminnan kriteeristöä muokattiin ja kehitettiin vielä vuosina 2006 ja 2007, jolloin alettiin suunnittelemaan myös leiritoinnille ja pienryhmätöinnille omia kriteeristöjä. (Hovi & Westman 2009, 8).

Tässä arviointimallissa keskeistä on se, että perinteisen itsearvioinnin rinnalle on tuotu

myös vertaisauditoinnit, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että toimintaa tulee havainnoimaan ulkopuolinen nuorisotyöntekijä, joka on koulutettu tehtävään. Auditointi tehdään yhden illan aikana ja siihen käytetään aikaa pari tuntia. Auditoinnin tehtävänä on havainnoida ympäristöä ja samalla haastatella nuoria ja työntekijöitä saadakseen tarpeeksi monipuolisen kuvan arvioitavista asioista. Tehdyistä havainnoista koostetaan lyhyt raportti, joka annetaan paikan työyhteisölle. Myöhemmin pidetään palaveri, jossa auditointien ja nuorisotyöntekijöiden kesken keskustellaan tehdyistä huomioista ja käydään raporttia läpi. Työyhteisöllä on tällöin hyvä tilaisuus arvioida itse omaa työtään ja ottaa tärkeäksi kokemansa havainnot työn kehittämisen kohteeksi, sekä tulla myöskin tietoisemmaksi omista vahvuuksista työssään.

Arviointi

Arviointi on työkalu toiminnan kehittämiseksi. Arviointi eli evaluaatio on jonkin tietyn järjestelmän tai toiminnan ja sen tulosten selvittämistä. Arvioinnin tavoitteena on antaa tietoa tämänhetkisestä tilanteesta, antaa palautetta, kannustaa ja ohjata. Parhaimmillaan arviointi luo uutta ja ohjaa tulevaisuutta toivottuun suuntaan kertomalla mikä on tämänhetkinen tilanne. Arviointi ei ole itseisarvoista, vaan sen pitää olla johonkin tulokseen tähtäävää, jotta se palvelee tarkoitusta eikä kuluta turhaan resursseja. Arviointi on hyvä nähdä aktiivisena toimena, joka pyrkii kohti muutosta. (Vaahtokari & Vähäpassi 1995, 67.)

Arviointi on monipuolinen ja yhtä oikeaa tapaa arvioida ei ole olemassa. Tärkeintä on, että jo arvioinnin alkaessa arviointitehtävä pystyy nostamaan aiheeseen oleelliset tekijät esille. Täydellistä oikeaa tietoa ei ole, mutta mahdollisimman lähelle todellisuutta voidaan pyrkiä. Oleellisinta on, että arvioinnin kautta saadaan luotettavaa tietoa, jonka pohjalta pyritään toimimaan tuloksellisesti. Arvioinnin heikkoudet voivat olla sen viemät resurssit. Jotta saadaan tietoa, jonkun pitää luoda pohja millä tavalla tietoa saadaan kerätyksi. Myös jatkuva turha tiedon kerääminen ilman tuloksellista toimintaa on tiedon keräämisen kohteilta ajanhukkaa.

4.3. Selvitys havainnointitaulukon sisällöstä ja sen käytöstä

Loimme nuorisotyön auditointi- ja arviointimallia apuna käyttäen tyttötyöstä oman kriteeristön tasokuvauksineen (ks. liite 1). Tukea tämän pienimuotoisen tyttötyön auditointimallin suunnitteluun olemme saaneet nuorisoasiainkeskuksen suunnittelijoilta Päivi Anuntilta ja Merja Hovilta. Kutsumme tätä tyttötyön havainnointitaulukoksi tehdäksemme eron alkuperäiseen malliin. Alin taso havainnointitaulukossa kuvaa heikkoa tilaa, toinen taso tyydyttävää, kolmas hyvää ja neljäs erinomaista tilaa. Parhaaseen tilanteeseen vaaditaan kaikkien tasojen toteutuminen, kuten alkuperäisessäkin mallissa.

Ensimmäinen kohta kehittämässämme tyttötyön havainnointilomakkeessa, eli kriteeristössä on miten tytöt on huomioitu nuorisotaloympäristössä. Tutkimuskohteenamme oli viisi erilaista nuorisotaloa myös fyysisenä tilana. Tarkkailimme huonejakoja, niiden käyttöä, sisustusta, tunnelmaa ja tilojen käytännöllisyyttä sekä nuorten että ohjaajien näkökulmasta. On tärkeää, että tytöt kokevat olevansa tervetulleita nuorisotalolle ja että talo on viihtyisä paikka, jossa heidät otetaan huomioon. Toisessa kohdassa havainnoidaan tyttöjen roolia talolla. Hyvässä tilanteessa talolla käy yhtä paljon tyttöjä ja poikia, ja tytöillä on mahdollisuus olla aktiivisena kävijänä ja toimijana talolla. Kolmannessa kohdassa tarkastellaan tytöille suunnattua toimintaa. Erinomaisessa tilanteessa tytöille on omia pienryhmiä ja tytöille järjestetään omia tapahtumia ja retkiä. Talolta löytyy heitä kiinnostavaa tekemistä, pelejä, lehtiä, kirjoja ja tarvikkeita. On tärkeää että tyttöjä on edustettuna myös muissa talolla kokoontuvissa ryhmissä ja osallistujina kerhoissa. Tyttöjen tulee saada tehdä talolla niitä asioita, jotka heitä kiinnostaa ja rohkeasti kyetä tuomaan esille ideoitaan ja toiveitaan. Ketään ei talolla saa tönä, nimitellä tai haukkua.

Selvitettäessä sitä miten tyttöjen ääni tulee esille nuorisotalon toiminnassa, kartoitetaan onko tyttöjä jäsenenä mahdollisissa talotoimikunnissa ja osallistuvatko he säännöllisesti talokokouksiin ja muihin vaikuttamistilaisuuksiin. Ohjaajilta kysytään myös palautteen

keruumenetelmistä, kyselyistä ja siitä, onko tyttöjen ehdotuksia mennyt läpi hankintojen tai talon toiminnan suunnittelun suhteen. Tyttöjen ei tulisi myöskään joutua taistelemaan poikia vastaan saadakseen ideoitaan ja ääntään kuuluville.

Ohjaajien sukupuolisensitiivisen työtteen tarkastelussa painotetaan ohjaajien suhtautumista nuoriin ja heidän kasvatustyössään välittyviä arvoja. Työntekijöiden tulisi talolla ohjata nuoria toisia kunnioittavaan puhetapaan, selvittää mahdolliset riitatilanteet tyttöjen ja poikien välillä molempia osapuolia kuunnellen ja kannustaa nuoria monipuoliseen toimintaan ja itseilmaisuun, vahvistamatta perinteisiä sukupuolirooleja. Kiitettävässä tasossa myös käydään keskusteluja tasa-arvoasioista nuorten kanssa. Ihanteellista olisi ettei ohjaajien välillä työnjako tapahtuisi aina perinteisiä sukupuolirooleja noudattaen.

Keskeisin menetelmämme aineiston keräämiseen oli havainnointi. Havainnointitapamme perustui valmiiseen malliin auditoinnista, jota nuorisosiainkeskuksessa on totuttu käyttämään. Havainnoinnin etuna on, että sen avulla saadaan suoraa, todellista tietoa yksilöiden ja ryhmien käyttäytymisestä ja keskinäisestä vuorovaikutuksesta niiden luonnollisessa ympäristössä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 200).

Havainnointia on menetelmänä arvosteltu eniten siitä, että havainnoija saattaa läsnäolollaan muuttaa tilanteen kulkua ja häiritä tahtomattaan tutkimuskohteena olevia. Tätä haittaa voidaan vähentää esimerkiksi tapaamalla tutkimuskohteena olevia useampia kertoja. (emt. 200.) Meillä ei tähän ollut valitettavasti mahdollisuutta, mutta nuorisotalo on ympäristönä melko avoin tila, jossa kaikki nuoretkaan eivät välttämättä tunne toisiaan. Näin ulkopuolisen on helpompi astua joukkoon, eikä talolla kuljeskelevaa vierasta aikuista, joka näyttää juttelevan ohjaajien ja nuorten kanssa välttämättä oudoksuta. Pyrimme olemaan avoimia nuoria kohtaan ja kerroimme miksi olemme heidän nuorisotalollaan ja mihin tarkoitukseen keräämme tietoa.

Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan sitä, että havainnoitsija on havainnointiympäristössään vuorovaikutuksessa auditoinnin kohteena olevien

henkilöiden kanssa. Vaikka vuorovaikutus oli auditoinnissa keskeistä, meidän tuli kuitenkin muistaa, ettei tutkija saa havainnoissaan vaikuttaa yhteisön elämään tai tapahtumien kulkuun. (Eskola & Suoranta 2000, 100). Emme havainnointia tehdessämme osallistuneet varsinaisesti ryhmän toimintaan, vaan lähinnä seurasimme toimintaa sivusta. Esimerkiksi nähdessämme kahden tytön oleskelevan toimettona ja eksyneen oloisina lähinnä nuorisotalon eteisosassa, emme lähteneet ehdottamaan heille tekemistä ja tutustuttamaan heitä taloon, vaan roolimme oli tarkkailla miten he ottavat talolla oman paikkansa ja miten ohjaajat heihin suhtautuvat. Toisinaan tuntui haasteelliselta myös olla puuttumatta esimerkiksi nuorten välisiin kiistatilanteisiin tai talon sääntöjen rikkomiseen, kuten kiroiluun. Olimme erikoisessa tilanteessa havainnoitsijoina ja se saattoi hämmentää myös nuoria.

Havainnoinnin lisäksi käytimme aineiston keräämisen menetelmänä myös ryhmähaastatteluja. Valitsimme tämän haastattelumuodon koska voimme etukäteen olettaa, että nuoria saattaisi jännittää yksilöhaastattelut. Koimme, että havainnointitilanteeseen sopii keskustelunomainen haastattelutyyl, jossa voidaan haastatella samanaikaisesti useampaakin tyttöä. Kokosimme havainnointilomakkeen pohjalta haastattelukysymyksiä (ks. liite 2), joiden avulla pystyimme syventämään havainnointitilannetta.

Meidän olisi ollut vaikeaa sopia haastatteluista etukäteen tiettyjen nuorien kanssa, sillä kävimme jokaisella talolla vain kerran. Avoimiin iltoihin osallistuminen on monilla nuorilla satunnaista, joten emme olisi voineet olla varmoja juuri tiettyjen nuorten läsnäolosta havainnointi-iltana. Havainnoinnin luonteeseen kuuluu mahdollisimman aidon tilanteen tarkkailu ja siitäkin syystä oli parempi, että haastattelut tehtiin nuorten luonnollisissa ryhmissä, joissa he viettivät talolla muutenkin aikaa. Hirsjärvi ym. (2000, 198) kertookin Sulkusen (1990) kuvailevan ryhmähaastattelua mielekkääksi tavaksi tutkia jonkin ryhmän kulttuureja ja näkemyksiä. Ryhmähaastatteluissa on sekin etu, että tietoa voidaan saada enemmän kun haastateltavat tukevat toisiaan ja voivat muistella asioita yhdessä (Eskola & Suoranta 2000, 94). Yksittäin haastateltuna nuoret olisivat saattaneet ujostella ja haastattelut jäädä hyvin lyhytsanaisiksi. Ryhmässä nuoret saattoivat innostaa

toisiaan puhumaan eri aiheista (mt. 95), joita haastattelijana pystyi tarvittaessa tarkentamaan.

Kerättyämme havainnot ja haastattelut yhteen havainnointiraportteiksi, saimme mahdollisuuden tarkistaa havaintojemme oikeellisuuden työyhteisöpalaverissa. Kullekin talolle oli varattu aikaan noin tunti. Näiden keskusteluiden tarkoituksena oli pohtia tekemiämme havaintoja ja kuulla työntekijöiden näkemyksiä niistä. Työpaikalle toimitettiin havainnointiraportit etukäteen, jotta työntekijöillä oli mahdollisuus tutustua etukäteen materiaaliin ja pohtia mahdollisia kysymyksiä tai korjauksia valmiiksi. Lisäksi työntekijät ehtivät koota ajatuksensa ja muodostaa oman näkemyksensä siitä miten tyttötyötä on heidän talollaan toteutettu.

Palaverissa esittelimme itsemme, asiamme ja kerroimme mitä olimme havainnointi-iltana nähneet ja kuulleet. Esittelimme kriteerit ja havainnot kohta kohdalta ja lisäksi poimimme muutaman kyseisessä talossa esille tulleen asian keskustelun kohteeksi. Esille nostettavat asiat olivat joissakin samojen teemojen alaisia, mutta toisaalta tärkeitä talokohtaisia huomioita. Näin pääsimme keskustelemaan valituista teemoista paremmin ja tarvittaessa tarkistamaan epäselväksi jääneitä asioita, jotka olivat mielestämme oleellisia. Pääsimme myös lisäämään omaa tietoaamme siitä, mitkä asiat ovat tehtyjen huomioiden taustalla. Olimme kiinnostuneita muun muassa tilanteista, jotka olivat talolla jotenkin muuttuneet, tai koettiin toiminnassa haasteellisiksi. Saimme yleensäkin lisätietoa siitä millaisia taustatekijöitä eri toiminnalla on ja mitkä asiat vaikuttavat toisiinsa.

Näistä ryhmäkeskusteluista meille syntyi aineistoksi kokousmuistiot ja korjatut havainnointiraportit. Nuorisotalojen työntekijöille syntyi mahdollisuus käyttää tekemiämme havaintoja hyödyksi ottamalla tärkeäksi katsomansa asiat tai teemat keskustelun alle työyhteisössä ja lähteä tarpeen mukaan kehittämään talotoimintaa ja omaa työtään havaintojemme pohjalta. Kun kaikki aineisto oli kerätty ja kirjattu, lähdimme vertailemaan mitä samankaltaisuuksia löysimme eri nuorisotaloilta. Pääsääntöisesti tulokset koostuivat aiheista jotka toistuivat eri taloilla. Lisäksi nostimme

tuloksiin sellaisia asioita jotka olivat tyypillisiä vain jollekin nuorisotalolle, mutta meidän mielestämme huomion arvoisia.

4.4. Tutkimuslupa ja menetelmällisten ratkaisujen perusteluja

Opinnäytetyömme tilaaja on osa julkisen sektorin toimijoita. Kerätäksemme tutkimusaineistoa Helsingin nuorisotaloilta meidän piti kysyä toimivaltuuksia Helsingin Nuorisoasiankeskukselta. Lupa-asioita jouduimme pohtimaan kerätessämme tietoa taloilla nuorilta sekä ohjaajilta. Tutkimuslupa-anomukseen erittelimme mitä tutkimuksemme koskee, mitä sillä yritetään saavuttaa ja millaisella aikataululla edetään. Liitteeksi lisäsimme opinnäytetyösuunnitelmamme.

Haastatteluja tehdessämme jouduimme pohtimaan miten tiukasti tulkitsemme tiedonkeruumenetelmiin liittyviä tutkimuksen eettisiä ohjeita. Kun tutkimus ja aineiston keruu kohdistuu ihmisiin, heidät pitää perehdyttää tutkittavaan asiaan ja saada heiltä suostumus siihen, että he osallistuvat tutkimukseen (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2000, 26.) Nuorten kohdalla tutkimuksen aiheeseen perehdyttäminen tapahtui suullisesti haastattelutilanteen aluksi. Perehdyttäminen aiheeseen tapahtui kuvailemalla millaisia asioita kysymme ja mihin tietoja käytetään. Kerroimme myös olevamme valmistuvia opiskelijoita, olemme tekemässä opinnäytetyötä ja esittelimme työmme aiheen lyhyesti. Lisäksi kerroimme, että heistä ei oteta tunnistetietoja. Haastattelutilanteen luontevuuden vuoksi kysyimme haastateltavilta tytöiltä heidän nimensä ja ikänsä, mutta emme kirjanneet tai käyttäneet niitä tutkimuksessamme. Etunimitiedot kysyimme kohteliaisuussyistä ja ikätiedot tarkistaaksemme oman keskustelutyyliimme suhteessa nuoreen haastateltavaan.

Eettisiin kysymyksiin on olemassa ohjeita sekä sääntöjä, mutta nämä ovat pikemminkin yleisiä normeja joita voidaan tulkita eri tavalla (Hirsjärvi & Hurme 2004, 19.) Aineiston aiheena on miten nuoret itse kokevat asioita, joten keskityimme siihen, että he ovat omien asioidensa parhaita tuntijoita. Tällöin voi ajatella, että nuori voi itse päättää

kertooko hän miltä hänestä tuntuu, eikä tätä ole tarpeen kysyä nuorten vanhemmilta. Nuori itse tekee käytännössä lopullisen päätöksen siitä mitä hän haluaa kertoa ja mitä ei, riippumatta vanhempien luvasta. Kysymykset koskivat nuoria ja heidän kokemuksiaan nuorisotaloilla. Lisäksi nuori sai haastattelutilanteessa myös itse ohjailla sitä mistä keskusteltiin.

Haastattelujen kohderyhmä oli iältään 13 - 17 -vuotiaita. Näin ollen riippumatta haastateltavan kehitystasosta, kukaan heistä ei ollut pikkulapsi. Suostumuksen saamiseksi haastateltavan henkilön pitää olla tietoinen tutkimuksen aiheesta sekä kykenevä ymmärtämään saamansa informaation. Lisäksi henkilöllä pitää olla vapaat kädet valita haluavatko he osallistua vai eivät (Remes & Sajavaara 2000, 27.) Totesimme kohderyhmämme olevan riittävän kehittynyt käsittelemään saamaansa informaatiota tutkimuksen tavoitteista ja luonteesta, jotta he voivat itse oman motivaation ja harkinnan mukaan antaa suostumuksensa tutkimukseen osallistumiseen. Jos olisimme halunneet kysyä vanhemmilta lupaa etukäteen, meidän olisi pitänyt tavoittaa kunkin kävijän vanhemmat etukäteen. Tutkimuksen kohteena oli nuorisotalojen avoin toiminta, joten oli mahdollista tietää ketkä talolla sattuvat olemaan juuri havainnointi-iltoina. Lisäksi joihinkin sovittuihin havainnointi-iltoihin tuli viimehetken muutoksia sairastumisten vuoksi.

Vaihtoehto jota pohdimme myös oli, että olisimme kysyneet lupaa vanhemmilta jälkikäteen, eli kun olimme jo haastatelleet nuoria, olisimme kysyneet tiedonkeruun jälkeen lupaa käyttää tietoja tutkimusaineistona. Päätökseen, että emme nähneet tätäkään tarpeelliseksi, vaikutti Nuorisotyön arviointi, käsikirja nuorisotyön prosessien auditointiin ja itsearviointimalliin -teos (Hovi & Luukkonen & Mäkelä & Pakka & Taponen & Westman 2009), johon tutkimusmenetelmämme perustui. Alkuperäisessä mallissa nuorille auditoinnin toteuttamisesta taloilla tiedottavat nuoriso-ohjaajat. Heidän pohdittavakseen jää ilmoitetaanko tilanteesta etukäteen vai vasta auditointi-illan alussa. Sovelsimme samaa käytäntöä tekemäämme tyttötyön havainnointiin ja keskustelimme lupakäytännöistä talojen ohjaajien kanssa kun sovimme aikatauluista. Tässä tapauksessa missään nuorisotaloilla jossa havainnoimme, ei nuorille ilmoitettu asiasta

aikaisemmin. Tämä myös siksi, että tilanne olisi mahdollisimman todenmukainen eikä auditointi vaikuttaisi siihen ketkä saapuvat taloille.

Nuoriso-ohjaajilta suostumus tutkimusaineiston keruuseen saatiin suullisesti paikanpäällä. Olimme yhteydessä taloille aikaisemmin puhelimitse sekä kirjallisesti sähköpostin kautta. Sähköpostiin liitettiin lyhyt esittely mitä olemme opinnäytetyössä tekemässä. Sovittuamme yhteistyöstä talon työntekijöiden kanssa, esittelimme vielä henkilökohtaisesti paikalla oleville nuoriso-ohjaajille suullisesti illan alussa mitä olemme tekemässä. Lyhyeen esittelyyn lisättiin kysymys, että illan aikana saisimme hetken aikaa nuoriso-ohjaajan haastatteluun.

5 HAVAINTOJA TYTTÖTYÖSTÄ

Tässä luvussa kerromme minkälaisia asioita saimme selville opinnäytetyötä tehdessä. Aluksi vastaamme tutkimuskysymyksiin, jotka työssämme käsittelivät tyttöjen roolia, heille suunnattua toimintaa ja ohjaajien sukupuolisensitiivistä työtettä. Erittelemme keskeisimpiä näkökulmia, joita nuorisotaloilla tekemistämme havainnoinneista ja haastatteluista nousi esiin. Nuoriso-ohjaajien haastatteluilla ja heidän kanssaan käydyillä keskusteluilla on ollut merkittävä osa näkökulmien muodostumisessa.

5.1. Tyttötyön tilanne nuorisotaloilla

Millainen on tyttöjen rooli talotoiminnassa?

Tarkastelimme opinnäytetyössämme tyttöjen roolia nuorisotalon toiminnassa. Selvitimme tyttöjen määrää suhteessa koko kävijäryhmään, tyttöjen sijoittumista nuorisotalon ympäristöön, mitä he tekevät ja kenen kanssa he talolle tulevat. Kysyimme ohjaajilta ja tytöiltä myös tyttöjen roolista erilaisten vastuutehtävien hoitajina,

kiinnostavatko vastuutehtävät tyttöjä ja minkälaisia tehtäviä heillä taloilla on.

Opinnäytetyössämme selvisi, että tytöt ovat pieni, mutta aktiivinen kävijäryhmä monella nuorisotalolla. Yleensä tytöt ovat selvästi vähemmistönä poikiin verrattuna, mutta yhdellä talolla niistä viidestä joissa kävimme, oli tyttöjen ja poikien määrä melko hyvin tasapainossa. Tällä talolla tyttöjä oli illan aikana ajoittain jopa enemmän kuin poikia. Tyttöjen määrää nuorisotalolla tukee Milla Paumon tasa-arvotutkimus, josta käy ilmi muun muassa, että Helsingin ja Espoon nuorisotalolla käyvistä nuorista vain 40 prosenttia on tyttöjä. Muualla Suomessa tilanne näyttää vielä heikompana.

Havaintojemme mukaan tytöt tulevat talolle kavereidensa kanssa yleensä tyttöporukassa, jotkut harvat yksinäänkin. Kyseisessä kehitysvaiheessa on tyypillistä, että nuoret alkavat irtautua vanhemmistaan ja kodin vaikutuspiiristä. Tällöin ystävien merkitys korostuu entisestään ja ystäväpiiri luo ympäristön, jossa nuori etsii omaa identiteettiään ja kehittää persoonallisuuttaan. Eriksonin psyko-sosiaalinen teoria kertoo samaa nuorten kehityksestä. Lapsuusiässä yksilö on tietoinen itsestään, mutta vasta nuoruusiässä alkaa kehitysvaihe jolloin yksilö muodostaa aidosti laadullisen kuvan itsestään (Lehtinen & Kuusinen 2001, 29). Läheisten samaa sukupuolta olevien kavereiden kanssa tytöt rakentavat omaa identiteettiään ja kohtaavat uudenlaisia tapoja toimia (Aapola 1992, 83).

Tyttöjen omien sanojen mukaan talolla on kivaa jutella ja viettää aikaa kavereiden kanssa, ja joidenkin mielestä myös erityisesti poikien kanssa. Joidenkin kaveriryhmään kuuluu sekä tyttöjä että poikia. Sellaista ilmiötä, että tytöt tulisivat vain poikaystäviensä seurassa talolle, emme nähneet. Vaikka meille kerrottiin, että joillakin taloilla oli seurustelevia pareja, he eivät illan aikana näyttäneet yhdessä.

Tyttöjen aika talolla näytti kuluvan lähinnä oleskeluun, jutteluun, SingStar-pelin pelaamiseen, netissä käymiseen, tapahtumien suunnittelemiseen tai muiden vastuutehtävien hoitamiseen, kuten kokoukseen tai koulutukseen osallistumiseen. Parilla talolla viidestä havainnoimastamme tytöt pelaavat myös biljardia ja Malmin

nuorisotalolla pari tyttöä pelasi pallopelejä salissa poikien kanssa. Vaikka tytöillä ei näyttäisikään olevan aktiivista tekemistä, he voivat silti viihtyä. Tällöin he asettuvat sohville tai nojatuoliryhmille istuskelemaan ja juttelemaan.

Vastuutehtävät vaikuttavat kiinnostavan tyttöjä enemmän kuin poikia. Muutamalla talolla nuorilla on pidempikestoisia vastuutehtäviä, kuten "nutakummina" tai apuohjaana toimimista. Tyttöjen rooli näissä ryhmissä on aktiivinen ja havainnoimillamme taloilla heitä on ryhmissä enemmän kuin poikia. Lisäksi taloilla on lyhytkestoisempia tehtäviä, kuten jonkin tapahtuman suunnittelemista ja järjestämistä. Esimerkiksi yön nuorisotalolla tai diskon järjestämisessä ovat yleensä nuoret aktiivisessa roolissa. Eräällä vieraillemallamme talolla muutaman tytön tehtävänä oli suunnitella koko talon "yönuta" ja sen ohjelma. Tytöt saattavat ottaa näissä tehtävissä enemmistönä johtavan aseman ja huolehtia, että pojat osallistuvat ja tekevät oman osansa, kuten eräällä talolla huomasimme.

Koska tytöt ovat selvästi vähemmistö kävijöistä, heidän saamansa huomio jää vähemmälle. Joillakin taloilla oli talokokouksissa huomattu tyttöjen toiveiden olevan vaarassa jäädä poikien varjoon. Riskinä saattaa olla, että tytöt häviävät äänestystilanteet ellei heidän vähemmistötilannettaan ole erikseen huomioitu esimerkiksi antamalla tytöille ja pojille yhtä paljon ääniä tai vuorottelua päätöksenteossa äänestyksen sijaan.

Usealla talolla on kuukausittain käytettävissään hankintoihin tietty summa rahaa. Eri yksiköissä ja taloilla on tähän erilaisia käytäntöjä, ja yhdellä havainnoimistamme taloista on käytössä niin sanottu perjantairaha, eli viikkoraha, jonka käytöstä nuoret saavat itse päättää. Toisinaan tällä rahalla voidaan hankkia uusia pelejä tai pelitarvikkeita ja toisinaan raha voidaan käyttää toimintaan. Jotta raha tulisi monipuolisesti kaikkien talolla käyvien käyttöön, olisi hyvä huolehtia siitä, että mahdollisimman moni pääsisi päättämään miten raha käytetään. Pohdimme ohjaajien kanssa, että esimerkiksi tytöt ja pojat voisivat päättää asiasta vuoroviikoin.

Koska tyttöjä käy nuorisotalolla poikia vähemmän, tasa-arvo ei voi käytännössä täysin

toteutua ilman erillistä tilanteen huomiointia. Aiemmin mainittujen tilanteiden kohdalla toimitaan usein enemmistön mukaan. Talodemokratiaan on kuitenkin nuorisoasiainkeskuksessa kiinnitetty huomioita ja näin ollen jokaisella talolla on käytössä talokokoukset. Niiden toteutustavoissa on kuitenkin jonkin verran eroavaisuutta ja eri taloilla käydessämme oli useasti keskustelua siitä, miten niitä voisi edelleen kehittää, jotta kaikkien ääni tulisi kuuluviin ja tasa-arvo toteutuisi.

Millaista toimintaa tytöille järjestetään?

Haagan nuorisotalolla on noin vuoden ajan ollut toiminnassa käytäntö, että keskiviikot ovat tyttöjen iltoja. Pojille on samaan aikaan mahdollisuus osallistua liikunta-aktiviteetteihin koulun liikuntasalissa miespuolisen ohjaajan johdolla. Tyttöjen illat oli alun perin suunnattu 4.-6. -luokkalaisille, mutta havainnointiajankohtana syksyllä 2009, illat oli tarkoitettu 5.-7. -luokkalaisille ja suunnitteilla oli laajentaa ikähaitaria, jotta yhä useammat pääsisivät osallistumaan. Lisäksi talolla kokoontuu tyttöjen pienryhmä, johon kuuluu viisi kuudesluokkalaista tyttöä.

Kallahden nuorisotalolla ei ollut toiminnassa tyttöryhmää kautena jolloin havainnointit tehtiin. Aiempana vuonna heillä oli ollut tytöille oma pienryhmä. Kallahden ja merirastin nuorisotalojen yhteistyössä järjestetyt naistenillat lähialueiden tytöille ja heidän äideille ovat olleet suosittuja. Ohjelmassa on ollut erilaisia kädentaitopisteitä, hemmottelua ja ruoanlaittoa. Lisäksi järjestetään tyttöjen iltoja ja tyttöjen omia leirejä. Eriytetyillä ryhmillä voidaan esimerkiksi vähentää sukupuoliroolien aiheuttamaa jännitettä, antaa mahdollisuus pohtia sukupuoleen liittyviä asioita ja saada tukea oman sukupuolen edustamasta ryhmästä (Nitovuori 2001, 12-13).

Merirastin nuorisotalolla kokoontuu taide- ja teatterikerhot, joissa molemmissa on mukana yläkouluikäisiä tyttöjä. Toimintaa ei ole siis eriytetty tytöille ja pojille, mutta järjestetty toiminta on selvästi tyttöjä kiinnostavaa. Malmin nuorisotalolla tytöt kertoivat pitävänsä karaokeilloista, joita talolla järjestetään. Ohjaajien kanssa keskustellessa he

toivat esiin, että suurin osa heidän talolla järjestetyistä tapahtumista on enemmän poikia kiinnostavia.

"Yläkouluikäisille talolla on taide- ja teatterikerhot, joissa molemmissa on tyttöjä. Totesimme, että jotta tytöt pysyvät toiminnassa mukana, heille kannattaisi suunnata enemmän tapahtumia ja miettiä toiminnan suunnittelussa heitä kiinnostavia aiheita. Toisen ohjaajan mukaan heidän talon tyttöjä on vaikea saada innostumaan mistään tekemisistä tai toimintaan osallistumisesta." (Merirastin kokousmuistio)

Ongelmana joillakin taloilla nähtiin tyttöjen innostaminen yhteiseen tekemiseen ja tapahtumiin. Toisinaan haastetta tuo tyttöjen alhainen määrä. Kun heille on esimerkiksi suunniteltu omaa leiriä, ei lähtijöitä välttämättä olekaan tarpeeksi, jotta tapahtumaa voitaisiin järjestää.

Miten tytöt otetaan huomioon käytössä olevassa tilassa?

Nuorisotalolle tullessa jokainen huomaa talon yleisen viihtyvyyden. Osa nuorisotaloista joissa keräsimme aineistoamme, oli panostanut viihtyvyyteen sisustuksella, väreillä, tekstiileillä ja viherkasveilla. Yleisesti kaikilla taloilla oli siistiä. Nuorisotalojen tilat jakautuivat eri käyttötarkoituksiin. Oleellista on, että nuorisotalolla nuoret ovat pääroolissa, joten tilasta saa tehdä sellaisen jossa nuoret viihtyvät. Joskus pitää ottaa muut samaa tilaa käyttävät huomioon. Nuorisotalolla voi myös olla käytössä tytöille suunnattu oma tila. Tyttöjen huoneen toimivuuteen vaikuttavat muun muassa tilan viihtyvyys ja sen toimintamahdollisuudet.

Tyypillisimmät käyttötarkoitukset ovat oleskelutilat, ruuan valmistukseen tarkoitetut tilat, askartelu-, sekä liikuntatilat. Havaintoihimme perustuen osalla nuorisotaloista oli huoneita, joita nuoret eivät käyttäneet. Tytöt ja pojat jakaantuivat useimmiten eri huoneisiin. Tytöt käyttivät vähemmän liikuntatiloja kuin pojat. Havaitsimme niissä muutamia tyttöjä, mutta pääsääntöiset käyttäjät olivat poikia. Jos tytöt käyttivät liikuntatiloja he joko tanssivat tai kuuntelivat musiikkia. Tytöt mainitsivat useammassa

paikassa, että ruuan valmistaminen yhdessä on mukavaa.

Nuorille suunnattujen virikkeiden tarjoaminen on runsasta. Lähtökohtana näyttää olevan, että virikkeet ja välineet ovat molemmille sukupuolille suunnattuja. Taloilla on jonkun verran virikkeitä, jotka ovat selvästi suunnattuja jommallekummalle sukupuolelle. Käytännössä pojat käyttävät enemmän talolla olevia välineitä, kuten biljardi-pöytää ja PlayStationia. Konsolipeleihin oli useimmiten pelivaihtoehtoina myös jokin tytöille suunnattu pelivaihtoehto. Tytöt käyttivät tätä virikettä nuorisotalolla huomattavasti vähemmän kuin pojat.

Tytöille suunnattuja askartelutarvikkeita löytyi joka talolta, mutta niiden käyttö oli vaihtelevaa. Osalla taloista oli huomattu, että jos askartelu on järjestettyä ja ohjaajan ohjaamaa, se saa suuremman innostuksen niin tyttöjen kuin poikienkin keskuudessa. Lautapelejä ja lehtiä oli joka talolla, mutta niiden käyttö oli vähäistä. Pelaaminen ja kiinnostuksen kohteet ovat nuorilla kausiluonteisia. Vuoden 2009 Nuorisobarometrin mukaan tyttöjen suosiossa ovat erilaiset luovat harrastukset, kuten käsityöt, kuvataiteet ja jonkin instrumentin soittaminen (Myllyniemi 2009, 21-22).

Miten ohjaajat toteuttavat työssään sukupuolisensitiivistä työtettä?

Sukupuolisensitiivistä työtettä oli vaikea havainnoida lyhyessä ajassa. Havaintojemme mukaan sukupuolisensitiivinen työ ei näy aktiivisesti jokapäiväisessä talotoiminnassa. Kysyttäessä ohjaajat eivät useimmissa paikoissa ainakaan tiedostaneet tekevänsä sukupuolisensitiivistä työtä. Vaikutti siltä, että tyttöihin ja poikiin pyritään ennemminkin suhtautumaan samalla tavalla tai jokaiseen omana yksilönä. Tasa-arvon korostaminen voidaan tulkita myös sukupuolineutraalisuudeksi, jolloin voidaan jättää huomioimatta sukupuolikysymykset. Tutkija Sari Näreen (2008, 542) mukaan tasa-arvoon pyrittäessä saattaa helposti käydä niin, että käytännön toiminta suunnataan kuitenkin enemmän miespuolisille.

Nuorisotaloilla olevat aktiviteetit on pääosin suunnattu nuorille yleensä, erittelemättä tyttöjä tai poikia niiden käyttäjinä. Sukupuolineutraalisuuden ongelma näyttäytyy myös nuorisotutkimuksen parissa (Tolonen 2001, 27-28). Se oli vallitseva asenne pitkään, kunnes tyttöjen tutkimuksen myötä tätä alettiin kritisoida ja tarkastella nuorisokulttuuria sukupuolten näkökulmasta (mt. 27-28).

Talon yleinen ilmapiiri vaikuttaa paljolti siihen miten kukin saa siellä olla oma itsensä, ja hyväksytäänkö nuorten parissa erilaisuutta. Yleiseen ilmapiiriin vaikuttaa muun muassa se kuinka paljon talolla on tulkinnanvaraista kiusaamista. Tulkinnanvaraisuudella tarkoitamme sitä, että se voi toisaalta olla harmitonta leikkiä ja huomionhakuisuutta tekijältä, mutta toisaalta kohteena oleva saattaa tulkita sen kiusaamiseksi. Myös ohjaajat vaikuttavat omalta osaltaan talon ilmapiiriin.

Sukupuolisensitiivinen työote syntyy myös aidosta vuorovaikutuksesta. Havaintojemme mukaan osalla taloista jokainen nuori huomioitiin hänen tullessaan talolle, heidän kanssaan keskusteltiin ja tehtiin asioita. Osassa taloista tällaiseen ei juurikaan jäänyt aikaa, vaan ohjaajien ilta painottui enemmän järjestyksen ylläpitämiseen ja vuorojen jakamiseen eri aktiviteeteissa.

Talokokous ja talon säännöt puolsivat sukupuolisensitiivisyyden toteutumista. Yleisen demokratiakasvatuksen lisäksi niissä esiintyi aiheita, kuten kohteliaat puhe- ja käytöstavat, joihin ohjaajat myös konkreettisesti ohjaavat vuorovaikutustilanteissa. Lisäksi ohjaajat pyrkivät edesauttamaan nuorten keskinäistä koskemattomuutta, mutta toisinaan on tilanteita joita ohjaajat eivät näe tai joihin ei ehditä heti reagoida. Kysyttäessä ohjaajilta, heidän vastuualueensa nuorisotalolla jakautuvat pääasiassa omien vahvuuksien ja osaamisten pohjalta, mikä joissain tilanteissa tarkoittaa myös perinteisten sukupuoliroolien näyttäytymistä. Eräällä talolla työntekijät kertoivat, että heillä on tavoitteena järjestää työvuorot siten, että taloilloissa olisi molempia sukupuolia edustettuina.

5.2. Näkökulmia nuorisotalojen sukupuolisensitiiviseen tyttötyöhön

Opinnäytetyössämme pyrimme löytämään näkökulmia sukupuolisensitiiviseen tyttötyöhön. Tilanne näyttää olevan se, että monilla taloilla käy tyttöjä vähemmän ja heille järjestetään vähemmän ohjelmaa ja aktiviteetteja kuin pojille. Se että tyttöjä käy nuorisotalolla vähän on monessa paikassa niin tavanomainen tilanne ettei siihen juuri kiinnitetä myöskään huomiota. Tyttöjen ja poikien määriä ei useimmissa paikoissa kirjata erikseen ylös kävijäluetteloihin, jolloin kävijöiden sukupuolijakauma ei ainakaan korostu.

Tytöille on tärkeää ajan viettäminen yhdessä keskustellen tai oleillen, ei välttämättä jatkuva aktiivinen tekeminen. Tutkimuksen yhtenä tuloksena on, että tytöille ei ole niin paljon tekemistä tarjolla kuin pojilla. Ohjaajat kokevat, että talon tarjoamat aktiviteetit ovat kaikille yhdenvertaisesti avoimia, mutta käytännön tasolla tasa-arvoinen mahdollisuuksien hyödyntäminen ei aina tapahdu. Tytöt mainitsivat usein omaksi tekemisekseen oleskelun kavereidensa kanssa. Yksi näkökulma onkin että tytöt ovat tyytyväisiä omaan tekemiseensä vaikka se saattaa näyttäytyä ulkopuoliselle tarkkailijalle vain tekemättömytenä.

Ohjaajilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen kuinka paljon tyttöjä käy nuorisotalolla. Tyttöjen puuttumista taloilta ei välttämättä koeta ongelmaksi jos tilanne on ollut pitkään samana. Jos taloilla on tytöille järjestettyä omaa toimintaa ja tapahtumia, se todennäköisesti tuo talolle tyttöpuolisia kävijöitä. Myös koulujen kanssa tehtävällä yhteistyöllä on vaikutusta. Nuoriso-ohjaajat vastaavat itse taloilla järjestettävästä toiminnasta, eikä sukupuolisensitiivisestä työstä ole annettu tarkkoja ohjeita mitä sen tulisi olla tai kuinka paljon sitä tulisi olla. Pohdimme syitä siihen miksi sukupuolisensitiivinen toiminta ei tule kaikilla taloilla esille. Syynä voivat olla sekä taloudelliset että henkilöresurssit. Joku puolestaan saattaa nähdä erityisaktiviteettien, kuten tyttöryhmätoiminnan, järjestämisen olevan oman työnkuvan ulkopuolista toimintaa ja kokee sen näin ollen ylimääräiseksi työksi.

Opinnäytetyötä tehdessä heräsi myös kysymys mitkä asiat ovat esteinä tyttötyön

tekemiselle. Keskustelimme työntekijöiden kanssa esimerkiksi tyttöryhmien ohjaamisesta. Monilla taloilla oli niistä kokemusta, vaikka tällä hetkellä vain kahdelta talolta viidestä löytyi tyttöryhmä. Ryhmä oli loppunut esimerkiksi työntekijän työpaikanvaihdokseen, jolloin uusi työntekijä ei välttämättä ollut valmis jatkamaan ryhmän vetämistä tai aloittamaan uutta. Joillakin taloilla on puhuttu siitä, että ryhmän perustamisen koetaan vievän paljon ajallisia ja henkilöresursseja. Viikoittain kokoontuvan ryhmän ohjaaminen sitookin yhden työntekijän kerran viikossa tiettyyn ajankohtaan, jolloin tämä on avoimesta toiminnasta pois. Lisäksi hänen pitää varata työaikaa toiminnan suunnitteluun. Jotkut ajattelevat pienryhmien tuovan lisätyötä avoimen toiminnan lisäksi ja haastavien teemojen ympärille kootun tyttöryhmän olevan lähempänä erityisnuorisotyötä kuin nuoriso-ohjaajan perustyötä. Jotkut mieltävät ryhmän ohjaamisen ohjaajakohtaiseksi erityistaidoksi.

Tyttötyön tekemisen haasteena voivat toisinaan olla myös tytöt itse. Ohjaajien kertoman mukaan eräällä talolla on ollut haasteellista saada tytöt innostumaan mistään tekemisestä tai toimintaan osallistumisesta, vaikka ohjaajat kuinka yrittäisivät saada heitä innostumaan. Toisella talolla taas on törmätty ongelmaan, että aluksi nuoret ovat todella innoissaan kun jotain ollaan järjestämässä, mutta kun tapahtuma tai vastaava on suunniteltu ja lyöty lukkoon, kukaan ei ilmoittaudukaan. Se kertoo siitä, kuinka ongelmallista nuorten motivoiminen voi olla ja liittyy myös siihen, kuinka tärkeäksi he kokevat nuorisotalon yhteisön. Talolla käyvät nuoret eivät muodosta yhtä selkeää ryhmää, vaan koostuvat eri-ikäisistä ja erikokoisista pienemmistä ryhmistä. Näin ollen heillä ei ole ryhmään kuulumisen mukanaan tuomaa velvollisuuden tunnetta osallistumisesta.

Keskusteluissa työntekijöiden kanssa nousi esille kehitysideoita talolla tehtävään tyttötyöhön. Jollakin talolla kävijäkunta on esimerkiksi niin uutta, etteivät tytöt välttämättä tiedä mitä kaikkea talolla voisi halutessaan tehdä ja minkälaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia heillä on. Uusien tyttöjen tutustuttamista taloon voisi siis parantaa ja kehittää. Tyttöjen voi olla myös vaikeaa keksiä tekemistä tai kertoa toiveistaan aikuiselle. Mahdollisuuksien keksiminen voi olla vaikeaa varsinkin jos ei ole mihin verrata, eikä

tiedä mitä kaikkea voisi toivoa.

6 POHDINTAA

Tämä opinnäytetyö antaa tietoa tämän hetkisen tyttötyön tilanteesta viidellä helsinkiläisellä nuorisotalolla. Työn myötä nousi esiin näkökulmia tyttötyön tekemisestä ja tyttöjen roolista nuorisotalolla. Kerätessämme tutkimusaineistoa teimme suuren määrän havaintoja, joiden merkityksiä pohdimme seuraavassa luvussa. Lopulta arvioimme omaa työtämme sekä opinnäytetyömme onnistumista. Pohdimme myös esille nousseita ideoita mahdollisista jatkotutkimusaiheista.

6.1. Havainnoinnista nousseita ajatuksia

Kaikkien viihtyvyyden kannalta on tärkeää, että talon yleiset toimintasäännöt toteutuvat käytännössä. Yleisiä talon sääntöjä voivat olla esimerkiksi kohteliaat puhetavat eli ei kiroilla eikä puhuta toiselle ihmiselle epäkunnioittavasti. Yleiseen viihtyvyyteen vaikuttaa myös paikan siisteys, jota pyrimme myös havainnoimaan. Siisteyttä ylläpidetään säännöillä, kuten kengät ja ulkovaatteet jätetään eteiseen tai niille varatulle paikalle, niin lattiat pysyvät siistinä. Kaikki huolehtivat sekä omista että muiden jättämistä roskista ja yhteisten tavaroiden käyttö tulisi tapahtua siten, että ne eivät mene rikki tai varasteta. Nämä esimerkit edesauttavat kaikkien talolla kävijöiden viihtyvyyttä niin tyttöjen, poikien kuin ohjaajienkin kannalta ja voidaan näin nähdä muun toiminnan perustana.

Ollessamme havainnoimassa taloilla kiinnitimme huomiota myös näihin talon yleisiin sääntöihin tyttöjen kannalta. Havainnoimme muun muassa miten muut talolla olijat puhuivat tytöille. Tutkiessa havaintoja pohdimme, että taloilla ei välttämättä ole havaittavissa juuri tyttöihin kohdistunutta tiettyä puhetapaa, vaan puhekulttuuri on

kaikkia koskeva asia talolla. Jos talolla ei puututa tiukasti kiroiluun tai toista ihmistä jollakin tavalla halventavaan puheeseen, kuten huorittelu tai rasistiset vitsit, se heikentää kaikkien viihtyvyyttä talolla. Näin ollen yleisten sääntöjen noudattaminen ja kohtelias puhetapa tukee osaltaan myös tyttöjen viihtymistä talolla ja pitää talolle tulemisen kynnyksen matalana myös uusille kävijöille. Kaikilla taloilla oli yritys ohjata tähän toimintakulttuuriin. Malmin nuorisotalolla oli erityisesti otettu tiukka linja rasistiseen puheeseen, jota talolla oli ilmennyt.

Pohdimme myös sitä mikä on nuorisotalon toiminnallinen tarkoitus. Onko tärkeää että nuoret nimenomaan tekevät jotain? Vai voiko laadukkaana tekemisenä pitää oleskelua? Tärkeintä lienee, että nuoret voivat tehdä sitä mikä on heille mielekästä. Jos se mitä nuoret haluavat on vain oleskelu ystävien kanssa, pitääkö nuoria näin ollen yrittää saada aktivoitumaan? Se että tytöt eivät toimi missään vastuutehtävissä, tai eivät ole järjestämässä oma-aloitteisia tempauksia ei välttämättä liity siihen, että tytöt eivät olisi tyytyväisiä omaan olemiseensa taloilla. Voivathan he silti vaikuttaa toimintaan vaikka he eivät tekisi mielekkään ohjelman tuottamista itse.

Taloilla oli usein tilanteita jolloin pelikonsolit olivat pääroolissa ja niiden käyttäjinä pojat, tyttöjen istuessa sohvalla. Näin ollen tilanne näyttäytyi meille sellaisena, että pojat hallitsevat pelejä ja pelivuoroja, ja tytöt eivät uskalla niitä joko pyytää tai eivät tule huomioiduiksi poikien taholta. Toinen vaihtoehto on se, että tytöt eivät kehtaa osallistua meluavan poikalauman edessä, vaikka oma pelivuoro olisikin saatavilla vaikka tarkoitukseen suunnitellun nimilistan kautta. Tällöin tytöt olisivat kiinnostuneita pelaamisesta, mutta eivät pysty siihen osallistumaan. Tähän kysymykseen vastaamiseksi ei pelkkä havainnointi ole riittävää. Havainnoinnin tukemiseksi pitää myös haastatella tyttöjä. Tyttöillä esiintyi muun muassa vastaus, että pojilta saa vuoron jos menee vaan ja ilmoittaa että on vuoronvaihto, ja hekin haluavat pelata. Kuitenkin tämän ratkaisun tytöt tekivät vain harvoin. Käyttäytyisivätkö tytöt toisin, eli pelaisivat enemmän jos pelivuoron eteen ei tarvitsisi tehdä niin paljoa töitä? Onko meluavalta poikalaumalta vuoron vaatiminen sosiaalisesti niin työlästä että sen kuitenkin useimmiten haluaa jättää tekemättä?

Taloilla kävijöistä näkyvä osa oli maahanmuuttajia. Tässä tapauksessa lähes kaikki olivat poikia. Yleistykseenä voi sanoa että taloilta ja avoimista nuorten illoista ei näkynyt maahanmuuttajatyttöjä, paitsi Merirastin nuorisotalolla. Oletamme tämän johtuvan kulttuurisista syistä. Useimmiten eri kulttuureihin peilaten tyttöjen asema on suojellumpi kuin poikien. Tyttöjen on vaikeampi toimia itsenäisesti ja viettää aikaansa yleisillä paikoilla, jossa on sekä tyttöjä että poikia. Tämä on myös yksi syy siihen että esimerkiksi Merirastissa tyttöryhmä on kohdennettu eri kansallisuuksista tuleville tytöille. Ryhmissä maahanmuuttajatyöt saavat toisistaan vertaistukea, heille tarjoutuu mahdollisuus omaan harrastustoimintaan ja mahdollisesti saavat rohkaisua osallistuakseen myös talon normaaliin avoimiin iltoihin. Honkasalo ja Souto (2007, 124-126) ovat tutkimuksessaan todenneet, että monikulttuurinen tyttötyö on Suomessa vasta ottamassa ensiaskeleitaan. Tyttöjen Talolla tämä on jo vakiintuneena työmuotona. Tyttöjen oma nuorisotalo antaa mahdollistaa maahanmuuttajatyttöjen osallistumisen nuorisotyöhön (Vastaranta 2008, 60).

Huomasimme myös, että jos nuorisotila on fyysisesti sekä kävijämäärältään pienempi, ohjaajilla on enemmän aikaa vuorovaikutukseen nuorten kanssa. Kun ohjaajat ja nuoret ovat jatkuvasti samassa tilassa asioista on helpompi keskustella. Nuoret tuntevat ohjaajat ja juttelevat omista asioistaan heille. Näin ollen myös ohjaajien on helpompi tukea nuorta. Tämä on osa sukupuolisensitiivisen työotteen toteuttamista nuorisotaloilla. Kun ohjaajia on vähän talon kävijämäärään nähden, pääpaino ohjaajien avoimessa illassa on pitää järjestystä yllä ja jakaa käytössä olevia tavaroita tai pelivuoroja. Jos kävijöitä on paljon, osa ohjaajista joutuu tarkkailemaan että talolle tuleminen ja sieltä poistuminen tapahtuu asiallisesti, ja että kaikki jotka tulevat talolle kirjaavat nimensä listaan. Kun talolla on paljon väkeä, nuoriso-ohjaajan tehtävä kaventuu ja nuorten henkilökohtainen huomioiminen jää vähemmälle kuin normaalisti. Avoimessa illassa ei aina jää aikaa tutustumiselle, keskustelulle tai nuoren kanssa yhdessä tekemiselle.

Pienissä tiloissa on haastavaa olla, koska siellä ei mahdu tekemään fyysisiä asioita ja purkamaan ylimääräistä energiaa esimerkiksi pelaamalla. Pienessä tilassa tuntuu

helposti siltä, että kaikille ei ole tilaa. Tällöin yleensä ei ainakaan tytöille ole varattu erillistä tilaa, jossa olisi rauha olla ja tehdä omia asioita. Toisaalta pienen tilan hyvä puoli on, että se pakottaa luonnolliseen kanssakäymiseen ja ohjaajat ovat koko ajan saatavilla, jopa näköetäisyydellä, mikä mahdollistaa myös sen, että he pysyvät perillä siitä mitä milloinkin on meneillään nuorten keskuudessa. Pienessä tilassa asioita ei jää niin helposti huomaamatta. Suuressa tilassa taas on helpompaa löytää omaa rauhaa, paikkoja ja tekemistä. Ohjaajat ovat tarvittaessa saatavilla, mutta kuitenkin usein muualla. Häiriökäyttäytyminen on helpompaa, ehkä jopa yleisempää, ja sitä on ohjaajan vaikeampaa havaita ja päästä puuttumaan asiaan.

Käykö talolla vain sellaisia puheliaita, reippaita, vähän poikamaisia tyttöjä, joiden on lähtökohdallisesti helpompi tulla toimeen kaikenlaisten ihmisten kanssa? Toisilla on reippaampi ote sosiaalisessa kanssakäymisessä ja kynnys olla oma itsensä poikienkin seurassa on matalampi. Toisaalta poikamaisilla tytöillä on helpompi samaistua poikamaisiin aktiviteetteihin. Saattaa olla, että tytöillä paljon harrastuksia ja muuta tekemistä iltaisin koulun jälkeen, jolloin heitä näkee talolla vähemmän kuin poikia. Tätä asiaa pohdimme useiden ohjaajien kanssa, ja jotkut olivat sitä mieltä että asia voisi olla näinkin ja että tytöt liikkuisivat kaupungissa enemmän, eivät vain omalla alueellaan, eivätkä välttämättä kiinnity nuorisotaloon samalla tavalla kuin pojat.

Pohdimme myös mitä ovat ne aktiviteetit, joiden parissa tytöt viihtyisivät talolla. Tämän selvittämiseksi tarvittaisiin laajempaa tiedon keräämistä tytöiltä ja tyttöjen kiinnostuksenkohteista. Tiedon kerääminen ja hyödyntäminen käytännön tasolla nuorisotaloilla vaatisi enemmän kartoitusta ja suunnittelua. Käytännössä talotoiminnassa tyttöjen tahtoa ja toiveita on vaikeaa saada esille, vaikka niitä muistettaisiin säännöllisesti kysyäkin talolla kävijöiltä. Hankaluutena on se, että monet tytöt eivät kysyttäessä osaa itsekään sanoa mitä he haluaisivat talolle lisää, sillä eivät osaa kuvitella mitä siellä voisi olla. Tyttöjen mahdollisuudet vaikuttaa tarjolla oleviin aktiviteetteihin ovat olemassa, mutta heille itselleen ne ovat usein hämärässä peitossa. Tämä saattaa johtua tiedon ja vertailupohjan puutteesta. Varsinkin uusille kävijöille ei ole selvää millaisia mahdollisuuksia heille voisi avautua jos he olisivat itse aktiivisia.

6.2. Työn arviointia

Tulosten pohdinnassa olemme pyrkineet esittelemään eri nuorisotaloilta nousseita yhtäläisyyksiä sekä yksittäisiä ilmiöitä. Tutkimusaineistomme perustui yhden illan tapahtumien seuraamiseen. Tämä on lyhyt aika päästä sisälle vieraan paikan tapahtumakuultuuriin. Pyrimme karsimaan virhearviointia ja liikaa yleistystä haastattelujen avulla ja havainnointitoteutimme parityöskentelynä. Pystyimme olemaan samassa paikassa eri puolilla taloa eri ihmisten kanssa. Tämä auttoi saamaan kattavamman käsityksen koko talossa vallitsevasta tunnelmasta. Tämä osoittautui käytännölliseksi ja tehokkaaksi järjestelyksi. Aineiston keräämisen vaiheessa saimme pohdittua olimmeko huomanneet samoja vai erilaisia asioita. Pystyimme vahvistamaan havaintojamme ja toisaalta kertomaan havainnoista joita ei toinen ollut huomannut. Samoin toimittiin nuorisotyön arviointimallissa, johon aineistonkeruumenetelmämme perustui.

Opinnäytetyötä tehdessämme pääsimme keskustelemaan havainnointi-iltana aiheesta kunkin talon työntekijöiden kanssa. Työyhteisöpalaverien tavoitteena oli pohtia aiheeseen liittyviä asioita koko työyhteisön kanssa ja tutkimusaineiston kannalta tarkoitus saada työyhteisöltä näkemyksiä mitkä asiat vaikuttavat vallitsevaan tilanteeseen. Tämä ei kuitenkaan toteutunut täydellisesti kaikissa tutkimuskohteissa, sillä yhdellä talolla kävi niin, että työyhteisöpalaverissa tavoitimme vain kaksi työntekijää. Tämän talon kohdalta emme saaneet kattavasti koko työyhteisön mielipiteitä sukupuolisensitiivisen tyttötyön tekemisestä.

Koska havainnointeihin oli varattu aikaa vain noin kaksi tuntia jokaista taloa kohti, haastatteluille ja keskusteluille jäi iso rooli tiedon täydentäjänä. Tämä kuitenkin tiedettiin jo etukäteen ja siksi haastattelukysymysten pohtimiseen käytettiin reilusti aikaa, jotta niistä tulisi tarpeeksi kattavat. Ymmärrettiin myös, että haastattelut yksistään eivät antaisi tarpeeksi monipuolista kuvaa, vaan havainnoinneista irtoisi asioita, joita ei taas pelkillä haastatteluilla selviäisi. Molemmat aineistonkeruutavat siis täydensivät toisiaan.

Työmuotona parin kanssa toteutettava opinnäytetyö sopi meille sekä työtavoiltaan että toteutukseltaan. Näin saimme aineiston havainnointiosuuden luotettavammaksi. Opinnäytetyön tekoa etenkin kirjoitusprosessin kannalta ryhdisti sosiaalinen paine, joka muodostui yhteisvastuullisesta toteutuksesta. Opinnäytetyön onnistumista ja työmotivaatiota ajatellen teimme onnistuneen aihevalinnan, joka oli meitä molempia tekijäosapuolia kiinnostava.

6.3. Tulosten hyödyntäminen työelämässä ja ideoita jatkotutkimuksista

Ideoita jatkotutkimusaiheista nousi opinnäytetyömme aikana monia. Tehdessämme havaintoja nuorisotaloilla totesimme useaan otteeseen, että tytöille suunnattujen tekemisten tarjonta on vähäistä ja aktiviteettien olemassa oleva tarjonta on enemmän pojille suunnattuja. Tekemisen tarjonnan vähyys on varmasti yksi syy siihen, että tyttöjä käy niin vähän talojen avoimissa illoissa. Kuitenkin jos haluamme selvittää laajemmin miksi tytöt eivät käy taloilla, olisi syytä tarkentaa kohderyhmää. Jotta saataisiin kattava kuva asiasta, pitäisi tutkimusaineiston keruu kohdistaa niihin tyttöihin, jotka eivät ole mukana nuorisotalotoiminnassa. Näin ollen kyselyjä tai haastatteluja voisi olla järkevää tehdä esimerkiksi kouluissa. Nyt tutkimuksemme perustuu siihen mitä mieltä asioista ovat ne tytöt jotka jo ovat mukana avoimessa talotoiminnassa.

Miten maahanmuuttokulttuuri vaikuttaa nuorten jakaantumiseen nuorisotaloilla? Olisi mielenkiintoista tutkia minkälaiset tekijät vaikuttavat siihen, että maahanmuuttajatyttöjä käy taloilla vähemmän kuin -poikia. Olisi hyvä selvittää minkälaisia nuorisotyön muotoja tulisi tarjota maahanmuuttajanuorelle ja erityisesti miten vastata maahanmuuttajataustaisten tyttöjen tarpeisiin. Tällä hetkellä Helsingin Tyttöjen Talolla tehdään paljon monikulttuurista tyttötyötä.

Yhtenä uutena tutkimusaiheena esille nousi moniammatillinen yhteistyö nuorisotyössä. Nuorisotaloilla on yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Millaista tämä yhteistyö on ja

miten sitä voitaisiin jakaa yleisiksi käytännöiksi kaikille nuorisotaloille, jotta sen hyödyt saataisiin mahdollisimman monen käyttöön? Minkälaista moniammatillista yhteistyötä tehdään tyttötyön puitteissa? Eri alueilla on käytössä eri yhteistyökumppanit ja eri yhteistyön tasoja paikasta ja paikkakunnan aktiivisuudesta riippuen. Tähän aiheeseen liittyen voisi tutkia millaista hyötyä nuorisotalolle on koulujen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Eräällä yhteistyötalollamme oltiin esimerkiksi onnistuneesti lähetetty kutsuja alueen tyttöjen ja äitien iltaan koulun kautta.

Yhtenä tavoitteenamme oli synnyttää keskustelua tyttöjen viihtyvyydestä taloilla lähtökohtana tämänhetkinen tilanne, joka suurimmalla osalla taloista on se, että tyttöjä käy talolla vähän. Muutamalla talolla nuoriso-ohjaajat olivat työyhteisökeskusteluiden pohjalta huomanneet asioiden tilan, mutta eivät olleet ryhtyneet toimenpiteisiin tilanteen muuttamiseksi. Saimme kiitosta siitä, että olimme nostaneet tärkeän asian taas keskusteluun.

Pyrimme pitämään opinnäytetyön tiiviinä ja luettavana kokonaisuutena, koska todennäköisin lukijaryhmä löytyy työelämän piiristä, jossa konkreettisen työn ohessa voi monesti olla vaikea löytää aikaa paneutua opiskelijoiden töiden lukemiseen. Toivomme, että työstä olisi kuitenkin hyötyä nuorisotyöntekijöille ja se herättäisi pohtimaan nuorisotalojen tyttötyön tilannetta useammallakin nuorisotalolla.

LÄHTEET

Julkaistut

Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilèn, Marika 1999. Nuoren aika. Porvoo: Werner Söderström osakeyhtiö

Aapola, Sinikka 1992. Helsinkiläistytöjen ystävyysuhteet. Teoksessa Näre, Sari & Lähteenmaa, Jaana (toim.) Letit liehumaan - tyttökuultuuri murroksessa. Helsinki: Suomalaisen kulttuurin seura, 83.

Aapola S. 2002. Pikkutyttöjä vai puoliaikuisia? Tytöt, vanhemmat ja kontrolli. Teoksessa Aaltonen S. & Honkatukia P. (toim.) Tulkintoja tytöistä. Tampere: Tammerpaino Oy, 129-147

Antikainen, Ari 1998. Kasvatus, elämäntulo ja yhteiskunta. Porvoo: Werner Söderström oyj

Anunti, Päivi 2008. Tyttöryhmien tukirahainfo ja hakemuslomake v.2008.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. 6. painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko 2004. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino

Honkatukia, Päivi 1998. Sopeutuvatko tytöt? Sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset. Helsinki: Hakapaino Oy

Hovi, Merja 2009. Johdanto. Teoksessa Hovi, Merja & Luukkonen, Tero & Mäkelä, Pekka & Pakka, Viula & Taponen, Harri & Westman, Marika 2009. Nuorisotyön arviointi. Käsikirja nuorisotyön prosessien auditointiin ja itsearviointiin. Art-Print Oy, 3

Hovi, Merja & Westman, Marika 2009. Nuorisotyön auditointi- ja itsearviointimallin taustaa. Teoksessa Hovi, Merja & Luukkonen, Tero & Mäkelä, Pekka & Pakka, Viula & Taponen, Harri & Westman, Marika 2009. Nuorisotyön arviointi. Käsikirja nuorisotyön prosessien auditointiin ja itsearviointiin. Art-Print Oy, 7-12

Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1999. Elämää varten. Murrosikäisen nuoren maailma. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino oy

Kemppinen, Pertti 1999. Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. Vantaa: Kannustusvalmennus P.K. Oy.

Kurttila&Hoikkala 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 3

Lehtinen, Erno & Kuusinen, Jorma 2001. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY

Metso, Tuija 1992. Yhdessä vai erikseen? Tytöt ja piilo-opetussuunnitelma. Teoksessa Näre, Sari & Lähteenmaa, Jaana (toim): Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy, 270-283

Mustakallio, Sinikka 2006. Teoksessa Moring, Anna (toim.) Sukupuolen politiikka. Naisten äänioikeuden 100 vuotta Suomessa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Myllyniemi, Sami 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy

Mäkinen, Riikka 2009. Apua, meidän tyttö haluaa leikkiä vain prinsessaleikkejä. Artikkel

Länsi-Uusimaa -lehdessä 9.9.2009

Nieminen, Juha 1995. Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Nuorisotutkimus seura ry. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino oy

Nieminen, Juha 2008. Vastavoiman hahmo. Teoksessa Hoikkala, Tommi& Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy, 21-43

Nieminen, Tarja 2008. Tasa-arvobarometri 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:24. Helsinki: Yliopistopaino

Nitovuori, Liisa-Maria (toim.) 2001. Tyttötyö-kansio. Setlementtinuorten liitto. Helsinki: Otamedia Oy.

Nuorisolaki 2006. 27.1.2006/72.

Näre, Sari 2004. Kokonainen nainen. Helsinki: Kirjapaja Oy

Näre, Sari 2008. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen tyttötyö. Teoksessa Hoikkala, Tommi& Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy, 541-546

Paumo, Milla 2009. Sukupuolten tasa-arvo valtion resurssiohjaamalla nuorisotoimialalla. Opetusministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 29, 2009.

Pesonen, Heikki 1997. Sukupuolitettu maailmankuva. Sukupuolinäkökulma teoreettiseen maailmankuvakatsomukseen. Teoksessa Helve, Helena (toim.) Arvot, maailmankuvat, sukupuoli. Helsinki: Yliopistopaino, 140-172

Puhakainen, Rosa 2004. Friidu - Tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet. Kauhavan Kirjapaino Oy.

Punnonen, Varpu 2008. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy, 521-539

Räisänen, Johanna & Lilja, Hannele 2004. Nicehearts - työtä tyttöjen ja naisten kasvun tukemiseksi. Teoksessa Outi Linnossuo (toim.) Sosiaalisen nuorisotyön malleja. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelut, 82-94.

Salasuo, Mikko 2007. Nuorisotyön ytimissä. Kaleidoskooppi pääkaupunkiseudun nuorisotyöhön ja käytäntöihin. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 81. Helsinki: Yliopistopaino

Soininen, Marjaana 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turun Yliopisto. Turku: Painosalama

Telemäki, Matti 1984. Johdatus nuoruuden ja nuorisotyön historiaan. Kansalaiskasvatuksen keskus ry. Valkeakoski: Valkeakosken kirjapaino

Uusitalo, Mari 2001. Tyttöjen kehitys - minuus ja yhteiskunta. Teoksessa Nitovuori, Liisa-Maria (toim.) Tyttötyö-kansio. Setlementtinuorten liiton julkaisu. Helsinki: Otamedia Oy.

Vahtokari, Arto & Vähäpassi, Anne (toim.) 1995. Tutki, vertaile ja arvioi - näkökulmia opetuksen suunnitteluun ja tutkimukseen. Tampere: Tammer-Paino oy

Vastaranta, Johanna 2008. Sukupuolisensitiivinen tyttötyö tyttöjen talolla. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Sähköiset

Haataja, Marja-Leena & Hurskainen, Tiina & Leinonen, Eija & Leinonen, Ritvaleena & Matinmikko, Johanna & Tervonen, Marjo Riitta & Teräs, Leena 2005. Opetuksen ja ohjauksen tasa-arvoiset käytännöt - sukupuolen huomioiva opas kasvatuksen arkeen.

lisalmi:

Painotalo

Seiska

<<http://www.kajaaninyliopistokeskus.oulu.fi/proj/womenit/opetuksenjaohjauksentasa-arvoisetkaytannot.pdf>> Luettu 1.11.2009

Helsingin Tyttöjen talon internetsivut

<<http://www.tyttojentalo.fi/fi/kysymyksiä/>> Luettu 1.11.2009

<<http://www.tyttojentalo.fi/fi/toiminta/>> Luettu 25.1.2010

Hesan nuorten ääni -internetsivut

<<http://nk.hel.fi/hna/nuorisotyö/tyttotyö.php>> Luettu 1.11.2009

Kalliolan Nuoret ry:n internetsivut, Tyttöjen talo

<<http://www.kalliolannuoret.fi/toiminta/tyttöjen+talo/>> Luettu 25.1.2010

Kalliolan Nuoret ry:n internetsivut, tyttöjen tuettu asuminen

<<http://www.kalliolannuoret.fi/toiminta/tyttöjen+tuettu+asuminen/>> Luettu 25.1.2010

Nuorisoasiainkeskuksen internetsivut, alueellinen nuorisotyö

<http://www.hel.fi/wps/portal/Nuorisoasiainkeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/nk/fi/Viraston+esittely/Nuorisoasiainkeskuksen+toiminta/Alueellinen+nuorisotyö_

Luettu 1.11.2009

Nuorisoasiainkeskuksen internetsivut, viraston esittely

<http://www.hel.fi/wps/portal/Nuorisoasiainkeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/nk/fi/Viraston+esittely> Luettu 1.11.2009

Nuorisoasiainkeskuksen internetsivut, sukupuolisensitiivinen tyttö- ja poikatyö

<http://www.hel.fi/wps/portal/Nuorisoasiainkeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT

=/nk/fi/Osallistu+ja+vaikuta/Hesan+Nuorten+__ni/Alueellinen+nuorisoty_/Sukupuolisensi
tiivinen+tytt_-+ja+poikaty_> Luettu 3.3.2010

Opetusministeriön internetsivut

<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2006/3/uusi_nuorisolaki_voimaan?lang=fi>

Luettu 1.11.2009

Setlementtinuorten liitto ry

<<http://www.setlementtinuoret.fi/index.phtml?s=38>> Luettu 1.11.2009

LIITE 1: Tyttötyön havainnointitaulukko

Tyttötyön havainnointitaulukko

Arviointikriteerit	4 =erinomainen	3 =hyvä	2 =tyytyttävä	1=heikko
1. Mitä nuorisotalo tilana tarjoaa tytöille?	Nuorisotalon tilat ovat tasapuolisesti tyttöjen ja poikien käytössä. Talolla on lisäksi tyttöjen käyttöön tarkoitettu oma tila (esim. huone).	Sisustuksessa ja väreissä on ajateltu tyttöjä. Talolla on tytöille suunnattuja lehtiä, kirjoja, pelejä ja välineitä. Talolla on paikkoja (huoneita, nurkkauksia) joissa tytöt viihtyvät.	Talo on siisti ja viihtyisä. Esillä on tytöille suunnattuja mainoksia ja kuvia.	Talolla ei ole näkyvissä tytöille suunnattuja pelejä, lehtiä tai välineitä, vaan kävijälle välittyy mielikuva, että tarjonta on pojille suunnattua.
2. Tyttöjen rooli talolla	Tyttöjä on talolla yhtä paljon kuin poikiakin. Tytöt toimivat aktiivisesti talolla eri vastuutehtävissä. Tytöt ja pojat tulevat toimeen toistensa kanssa.	Tytöt ovat aktiivisia kävijöitä ja heillä on talolla mielekästä tekemistä. Tytöt tulevat talolle yksin tai kavereidensa kanssa.	Talolla käy tyttöjä, mutta useimmiten poikaystäviensä mukana. Tyttöjen on mahdollista keskustella rauhassa	Talolla käy tyttöjä satunnaisesti. Tytöt seuraavat toimintaa sivusta.
3. Tytöille suunnattu toiminta	Talolla on tytöille suunnattuja omia ryhmiä. Tytöille järjestetään säännöllisesti omia toimintoja, kuten tyttöjen iltoja, retkiä ja tapahtumia.	Talolla kokoontuvissa kerhoissa ja ryhmissä on myös tyttöjä.	Talolla järjestetään 1-2 kertaa vuodessa avoimia tyttöjeniltoja tai vastaavia. Ohjaajien järjestämä toiminta taloilloissa on tyttöjä kiinnostavaa.	Talo on tarkoitettu kaikille erottelematta tyttöjen ja poikien toimintaa. Talolla järjestetään satunnaisesti tapahtumia tytöille.
4. Miten tyttöjen ääni tulee esille?	Talolla tehdään tytöille kohdennettuja kyselyitä, joissa kartoitetaan juuri heidän toiveitaan. Talolle on rakentunut toimintakulttuuri, jossa tytöt osallistuvat päätöksentekoon ja kertovat toiveistaan ja ajatuksistaan myös kysymättä.	Tytöt osallistuvat talon kokouksissa keskusteluun. Talolla on toteutettu tyttöjen tekemiä ehdotuksia. Talolla kävijöiltä kerätään säännöllisesti palautetta.	Talotoimikunnassa ja talokokouksissa on tyttöjä edustettuina.	Palautetta kerätään nuorilta toisinaan.
5. Ohjaajien sukupuoli sensitiivinen työote	Ohjaajat käyvät keskustelua tasa-arvoon liittyvistä asioista nuorten kanssa. Nuorille suunniteltu toiminta on perinteisiä sukupuolirooleja rikkovaa. Ohjaajat pyrkivät laajentamaan sitä muuttia, jota sekä yhteiskunta että tytöt itse itselleen asettavat. Ohjaajien kesken työt jakautuvat yli perinteisten sukupuoliroolien.	Nuorten välisiin konflikteihin puututaan tasa-arvoisesti molempia osapuolia kuunnellen. Nuoria ohjataan kohteliaaseen puhe-tapaan (kiroiluun, huoritteluun ym. puututaan). Ohjaajat tekevät tarvittaessa tilaa tyttöjen toiveille ja ideoille, ja antavat heille mahdollisuuden tehdä omia asioitaan.	Ohjaajat puuttuvat systemaattisesti kiusaamiseen ja tilanteisiin, joissa tyttöjen fyysinen koskemattomuus on uhattuna. Tytöt kokevat ohjaajat turvallisiksi ja helpoiksi lähestyä.	Ohjaajat suhtautuvat tyttöihin ja poikiin samalla tavalla. Perinteiset sukupuoliroolit välittyvät ohjaajien työotteesta.

LIITE 2: Haastattelukysymykset

1. Mitä nuorisotalo tilana tarjoaa tytöille?

Tytöiltä:

- Mitä pidät talon sisustuksesta, onko värit mielestäsi kivoja? Onko täällä mielestäsi riittävän siistiä, että on mukava olla?
- Mitä pelejä tytöt yleensä pelaa?
- Onko täällä jotain lehtiä mitä on kiinnostava lukea, mitä? Onko jokin lehti mikä puuttuu?
- Mitä huoneita käytätte ja kuinka usein?

Muista:

- Tarkkaile itse sisustusta, viihtyvyyttä, värejä, huonekaluja, siisteyttä.
- Missä tytöt ovat? Mitä he tekevät?

2. Tyttöjen rooli talolla

Tytöiltä:

- Mitä te tytöt yleensä teette taloilloissa?
- Millaisiin tapahtumiin olet osallistunut?
- Onko heillä tällä hetkellä mahdollista toimia jossakin ns. luottamustehtävässä?
- Tietääkö he jonkun joka olisi joskus toiminut?
- Kuinka kauan nuoret ovat käyneet talolla?

Ohjaajilta:

- Jos tyttöjä ei ole, käykö heitä muina iltoina?
- Mihin aikaan tytöt tulevat? Kuinka kauan he viipyvät? Ramppaavatko he sisään - ulos?
- Millaisissa tehtävissä tytöt voivat toimia taloilla? Millaisissa toimissa on tällä hetkellä tyttö?
- Onko tyttöjä apuohjaajina, organisointi- tai vastuuhommissa?
- Onko täällä talolla tullut koskaan tappelua? Käykö joku joskus toisiin käsiksi? Entä leikillään? Mitä ohjaajat ovat siihen sanoneet?

Muista:

- Missä tytöt fyysisesti ovat?
- Mitä tytöt tekevät?
- Miten tytöt puhuvat, ja miten osallistuvat keskusteluun ?

3. Tytöille suunnattu toiminta

Tytöiltä:

- Millaisia tapahtumia tai muita heille suunnattuja kiinnostavia juttuja järjestetään? Osallistutaanko niihin?
- Kiinnostaako talolla käytössä olevat tavarat, mitä käytetään, mitä olisi kiva olla?

Ohjaajilta:

- Mitä avoimissa illoissa tehdään?
- Minkälaista ohjelmaa suunnitellaan ja kuka siihen osallistuu?
- Mitä tytöt yleensä tekevät talolla?
- Mitä ryhmiä talolla toimii? Onko niissä tyttöjä ja poikia?
- Mitä menneitä tapahtumia on suunnattu tytöille?
- Onko tapana järjestää tapahtumia pelkille tytöille?
- Mihin toimintaan tai tapahtumiin tytöt osallistuvat eniten? Mihin vähiten? Onko jotain jaottelua mitkä ovat poikien juttuja, mitkä tyttöjen?
- Millainen toimintasuunnitelma on tytöt huomioonottaen?

4. Miten tyttöjen ääni tulee esille?

Tytöiltä:

- Saatteko te yleensä tehdä talolla sellaisia asioita mitä haluatte? Pääseekö pelaamaan? Saako jutella rauhassa? Onko jotain mitä ei kehtaa tehdä jos on paljon poikia tai muuten vaan ihmisiä paikalla?
- Voiko talolla sanoa ääneen jos jokin asia on tyhmää tai on huonosti?
- Onko pojista ns. häiriötä?
- Tappeleeko tytöt ja pojat keskenään? Entä tytöt keskenään? Puuttuuko ohjaajat siihen?
- Mitä jos joku on erilainen, esimerkiksi pukeutuu erikoisesti, tuleeko kommenttia? Saako olla erilainen/huomiota herättävä?

Ohjaajilta:

- Miten erilaisuuteen suhtaudutaan talolla? Hyväksyvätkö nuoret kaikenlaisia ihmisiä?
- Onko nuorissa erikoisesti pukeutuvia? Käykö talolla maahanmuuttajia? Entä vammaisia nuoria?
- Käykö taloilla pareja?
- Tulevatko tytöt ja pojat toimeen keskenään ?

Muista:

- Näkyykö pareja?
- Osallistuvatko tytöt keskusteluun?
- Ilmaisevatko tytöt mielipiteitään?
- Millaista on tyttöjen ja poikien keskinäinen kanssakäynti?

5. Ohjaajien sukupuolisensitiivinen työote

Tytöiltä:

- Onko teidät otettu huomioon talon toiminnassa?
- Onko teiltä tytöiltä kysely ehdotuksia talon toimintaa, tapahtumia, hankintoja tms. ajatellen? Tekeekö joku niitä?
- Onko teidän toiveita toteutettu? Millaisia?
Tunnetteko te ohjaajat hyvin? Onko niille helppo mennä puhumaan jos on sellainen olo?
- Onko ohjaajat teidän mielestä enemmän tyttöjen vai poikien kanssa, vai yhtä paljon molempien? Onko joku ohjaaja joka viettää enemmän aikaa tyttöjen kanssa?
- Voivatko tytöt tehdä poikien juttuja jos haluaa? Onko talolla erikseen tyttöjen juttuja ja poikien juttuja, vai onko kaikki asiat molemmille? (esim. kerhot, toiminnat, pelit, välineet?)

Ohjaajilta:

- Käyvätkö tytöt talokokouksissa? Kuuluuko tyttöjä talotoimikuntaan?
- Miten palautetta kerätään/ on suunniteltu kerättävän? Kuinka usein ja keneltä?
- Miten nuorten ehdotukset tulevat esille?
- Onko tyttöjen ehdotuksia kuunneltu, onko heidän toiveitaan toteutettu?
- Miten vastuutehtävät on jaettu työntekijöiden kesken? (ryhmien ohjaamiset, osallisuustoiminta, kerhot ym.)
- Onko talolla ns. miesten töitä tai naisten töitä?
- Kummalla sukupuolelle joutuu useammin huomauttamaan epäkohteliaasta puheesta?
- Yritetäänkö talolla edistää tietoisesti tasa-arvoa, miten?

Muista:

- Kuka saa huomion ja miten?
- Onko erilaisuus mahdollista?
- Kenen seurassa tytöt tulevat?
- Millainen kieli nuorilla on käytössä?
- Esiintyykö jotain nimittelyä?
- Tarkkaile miten ohjaajat puhuttelevat nuoria ja puuttuvat asioihin